

rijksuniversiteit
 groningen

faculteit gedrags- en
 maatschappijwetenschappen

De opkomst van gezinsbenadering

Een kwalitatief vooronderzoek naar de implementatie van gezinsbenadering in
 de penitentiaire inrichting (PI) Leeuwarden

The emergence of family approach

A qualitative preliminary study on the implementation of family approach in the penitentiary
 institution (PI) Leeuwarden

Naam: Elyse Veldman
Studentnummer: 5383390
E-mail: e.veldman.5@student.nl
Instituut: Gedrags- en Maatschappijwetenschappen
Master: Sociologie: Criminaliteit & Veiligheid

Scriptiebegeleider: Dr. G.E. Huitsing
Referent: Dr. M. Spreen

Juli 2024

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt mijn masterthesis voor de opleiding Sociologie met de specialisatie Criminaliteit en Veiligheid aan de Rijksuniversiteit Groningen. In dit onderzoek neem ik u mee in de eerste stappen naar de implementatie van de gezinsbenadering in het Nederlandse gevangeniswezen, specifiek binnen de penitentiaire inrichting Leeuwarden.

Allereerst wil ik graag alle participanten in dit onderzoek bedanken die bereid waren hun inzichten en ervaringen met mij te delen. In het bijzonder wil ik mijn externe begeleiders, Petrick Glasbergen en Simon Venema, bedanken. Met hen heb ik intensief samengewerkt tijdens de dataverzameling en analyse van dit onderzoek.

Daarnaast wil ik mijn dank uitspreken aan mijn scriptiebegeleider, Gijs Huitsing, voor de waardevolle feedback en begeleiding gedurende dit proces. Ook wil ik mijn referent, Marinus Spreen, bedanken voor de nuttige tips die hij heeft gegeven.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Elyse Veldman

Groningen, juli 2024

Samenvatting

De gezinsbenadering in penitentiaire inrichtingen biedt een cruciale ondersteuning voor gedetineerde vaders en hun gezinnen. Deze benadering kan preventief werken door de negatieve effecten van detentie op kinderen te verminderen en de kans op recidive onder vaders te verlagen. Ondanks deze voordelen ontbreekt in Nederland landelijk beleid om gezinnen waarbij een vader in detentie verblijft te ondersteunen. Om deze reden is in samenwerking met de Innovatiewerkplaats Gezinsbenadering van de Hanzehogeschool Groningen een vooronderzoek gedaan naar de implementatie van de gezinsbenadering in PI Leeuwarden. De onderzoeksvraag luidt: *“Wat zijn de wensen en behoeften bij het implementeren van de Gezinsbenadering binnen PI Leeuwarden, en wat belemmert of bevordert deze geplande implementatie?”* Voor het beantwoorden van deze onderzoeksvraag is kwalitatief onderzoek uitgevoerd, waarbij 15 semi-gestructureerde interviews zijn afgenomen met vaders in detentie, moeders/verzorgers, kinderen/jongeren en interne en externe professionals. Daarnaast zijn twee observaties uitgevoerd bij de interne werkgroep van PI Leeuwarden. De thematische analyse met Atlas.ti 24 toont een sterke behoefte aan flexibel en frequent contact, persoonlijke ondersteuning, duidelijke en tijdige informatievoorziening, draagvlak en borging, en samenwerking met ketenpartners zoals de Reclassering en Zorg- en Veiligheidshuis. De implementatie kan echter worden belemmerd door factoren zoals veiligheidsafwegingen bij gezinscontact, beperkte ruimte voor gezinsbezoeken, terughoudendheid van personeel door eerdere ervaringen, juridische beperkingen rond privacybescherming, en een gebrek aan geld, tijd, duidelijke communicatie en samenwerking met ketenpartners. Desondanks tonen sommige personeelsleden enthousiasme over de gezinsbenadering, wat de implementatie kan bevorderen. De aanbevelingen richten zich op het creëren van draagvlak onder het personeel van PI Leeuwarden door middel van een consistente communicatiestrategie en gerichte trainingen. Hierbij is het wenselijk om een nulmeting uit te voeren om de huidige percepties, kennis en houding van het personeel over de gezinsbenadering te meten. Verder wordt aanbevolen om een gezinsfunctionaris aan te stellen om de gezinsbenadering te borgen en te coördineren, met aandacht voor veiligheidsafwegingen en continuïteit. Het is van belang dat de gezinsbenadering eerst volledig wordt geïntegreerd in de penitentiaire inrichting, zodat vervolgens gezinsgerichte activiteiten kunnen worden uitgebreid en de samenwerking met ketenpartners verder kan worden versterkt.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Introductie	5
1.2 Aanleiding	8
1.3 Onderzoeksvraag en deelvragen	9
1.4 Relevantie van het onderzoek	9
1.4.1 Sociologische relevantie	9
1.4.2 Maatschappelijke relevantie	10
1.4.3 Wetenschappelijke relevantie	10
1.5 Leeswijzer	11
2. Theoretisch kader	12
2.1 Ondersteuning van gezinnen tijdens detentie	12
2.2 Implementatiestrategie gezinsbenadering	14
2.3 Deze studie	16
3. Methoden	17
3.1 Dataverzameling	17
3.1.1 Participanten	17
3.1.2 Benadering van participanten	18
3.1.3 Informatieverstrekking en informed consent	19
3.1.4 Procedure van dataverzameling	20
3.1.5 Datamanagement	21
3.2 Data-analyse	22
3.3 Wetenschappelijke nauwkeurigheid	22
3.3.1 Geloofwaardigheid	23
3.3.2 Overdraagbaarheid	23
3.3.3 Betrouwbaarheid	23
3.3.4 Bevestigbaarheid	24
4. Resultaten	25
4.1 Huidige initiatieven in PI Leeuwarden	25
4.2 Faciliteren van flexibel en frequent gezinscontact	28
4.2.1 Flexibel bezoek	28
4.2.2 Frequentie en duur gezinskamer	29
4.2.3 Mogelijkheden tot beeldbellen	29
4.2.4 Kindvriendelijke omgeving	30
4.3 Persoonlijke ondersteuning voor vaders en gezinnen	31
4.3.1 Gezinsgerichte aanpak	31
4.3.2 Vadervleugel	31
4.3.3 Trainingen voor vaders	32
4.4 Vroegtijdig informatie geven aan vaders en gezinnen	32
4.4.1 Duidelijkheid over de periode van detentie	33
4.5 Implementatie: draagvlak en borging	34

4.5.1 Draagvlak creëren onder het personeel	34
4.5.2 Borging van de gezinsbenadering	36
4.6 Samenwerking met ketenpartners voor optimale gezinsondersteuning	37
4.6.1 Duidelijke structuur over de taken/rolverdeling	38
4.6.2 Duidelijke communicatie en informatie-uitwisseling bij binnenkomst gedetineerde	38
5. Conclusie en discussie	41
5.1 Conclusie	41
5.1.1 Deelvraag 1: wensen en behoeften	41
5.1.2 Deelvraag 2: belemmeringen en bevorderingen	43
5.1.3 Centrale conclusie	45
5.2 Discussie	45
5.2.1 Sterke en zwakke punten	45
5.2.2 Vervolgonderzoek en aanbevelingen	47
Literatuurlijst	49
Bijlagen	53
Bijlage I. Informed Consent	53
Bijlage II. Interviewschema moeders	67
Bijlage III. Interviewschema vaders in detentie	78
Bijlage IV. Interviewschema interne professionals	90
Bijlage V. Interviewschema externe professionals	95
Bijlage VI. Interviewschema kinderen/jongeren	100
Bijlage VII. Codeboek	108

1. Inleiding

1.1 Introductie

Detentie heeft een grote impact op gezinnen, vooral wanneer een ouder in detentie verblijft (Kinderombudsman, 2017). In Nederland heeft 46% van de mannen in detentie minderjarige kinderen, wat jaarlijks neerkomt op 28.300 kinderen met een gedetineerde vader (Venema et al., 2023). Deze cijfers illustreren de omvang van het fenomeen en benadrukken de specifieke behoeften van vaders in detentie. Onderzoek wijst namelijk uit dat vaders in detentie moeite hebben met het vervullen van hun vaderrol; 51% van hen geeft aan behoefte te hebben aan meer ondersteuning om hun rol als vader vanuit detentie beter te kunnen uitvoeren (Venema & Blaauw, 2023). Dit onderstreept de noodzaak van gezinsondersteuning tijdens detentie.

Gezinnen worden vaak geconfronteerd met diverse uitdagingen als gevolg van de detentie van een ouder of partner. Inkomensverlies, stress, stigmatisering en sociale isolatie zijn veelvoorkomende problemen die een negatieve invloed kunnen hebben op zowel de gedetineerden als hun gezinsleden. Deze uitdagingen kunnen bijdragen aan de cyclus van criminaliteit en recidive (Clancy & Maguire, 2017b).

Kinderen ervaren vaak spanningen die schadelijk kunnen zijn voor hun welzijn. Uit deze spanningen kunnen veel voorkomende problemen ontstaan, zoals agressief gedrag, depressie, slechte schoolprestaties, angst- en slaapstoornissen. Bovendien hebben kinderen met een ouder in detentie een verhoogd risico op problemen wanneer zij volwassen worden, waaronder antisociaal gedrag en middelengebruik. Hierbij wordt de term ‘intergenerationeel crimineel gedrag’ geïntroduceerd, wat inhoudt dat een verhoogd risico op crimineel gedrag samenhangt met een kind dat een ouder in detentie heeft (Clancy & Maguire, 2017b).

Intergenerationeel crimineel gedrag sluit nauw aan op de differentiële associatietheorie van Sutherland (1992). Sutherland stelt dat crimineel gedrag wordt aangeleerd door interacties met anderen die al betrokken zijn bij criminele activiteiten. Deze interacties kunnen plaatsvinden met ouders, familie en vrienden. Kinderen van gedetineerde ouders kunnen bijvoorbeeld herhaaldelijk blootgesteld worden aan criminele handelingen en houdingen binnen hun directe leefomgeving. Dit verhoogt het risico dat zij deze gedragingen als normaal beschouwen en zelf gaan overnemen (Sutherland et al., 1992). Als criminele normen namelijk overheersen in de directe leefomgeving, kan dit leiden tot de ontwikkeling van individuen met crimineel gedrag uit die groepen (Maloku, 2020).

Detentie heeft ook een grote impact op de gedetineerde vaders. Detentie leidt namelijk tot een diepe breuk met de gezinsrollen die vaders voor detentie vervulden in het gezin (Goffman, 1962). De fysieke scheiding van hun gezin beperkt hun mogelijkheden om actief deel te nemen aan het leven van hun kinderen en de vaderrol uit te oefenen. Deze scheiding wordt versterkt door de beperkingen in communicatie en bezoekmogelijkheden in de penitentiaire inrichtingen (Venema, 2024). Tijdens bezoekmomenten ervaren gedetineerde vaders en hun gezinnen fysieke barrières (Mowen & Visser, 2016). In de bezoekersruimte is het contact beperkt tot een korte fysieke interactie, zoals een knuffel en/of kus aan het begin en einde van het bezoek. Dit kan verwarring veroorzaken voor (jonge) kinderen en het contact tussen de gedetineerde vader en zijn gezin verminderen (Venema et al., 2020).

Deze uitdagingen worden verder benadrukt doordat vaders aangeven dat zij het moeilijk vinden om hun vaderrol vanuit detentie te vervullen (Venema & Blaauw, 2023). Ze ervaren uitdagingen, zoals het gemis van hun kinderen en het onvermogen om hen bij te staan in hun dagelijks leven (Venema, 2024). Dit kan leiden tot gevoelens van verdriet, frustratie en een afname van het eigen welzijn. Bovendien wordt het onderhouden van de ouder-kindrelatie een uitdaging (Dirkzwager et al., 2009).

Na de vrijlating staan vaders voor de taak om hun vaderrol opnieuw te vervullen en hun relatie met de kinderen te herstellen. Dit proces wordt bemoeilijkt door de impact van hun afwezigheid en de mogelijke veranderingen die in hun gezin hebben plaatsgevonden (Venema, 2024).

Naast de uitdagingen die detentie met zich meebrengt voor kinderen en gedetineerde vaders, heeft het ook aanzienlijke gevolgen voor de moeders/verzorgers van het gezin. Verzorgers kunnen variëren van niet-biologische moeders tot pleegouders, familieleden of vrienden die voor een kind zorgen (Glaze & Maruschak, 2008). Tijdens de detentieperiode ervaren moeders/verzorgers vaak een verslechtering van hun financiële situatie, waardoor ze moeite hebben met het rondkomen en het voldoen aan de behoeften van hun gezin. Moeders/verzorgers kunnen geconfronteerd worden met sociale isolatie, psychische- en lichamelijke gezondheidsproblemen, en een toename van zorgen doordat zij alleen verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van hun kind(eren) (Dirkzwager et al., 2009).

De combinatie van deze uitdagingen kan leiden tot stress en onzekerheid bij moeders/verzorgers, met name als zij de verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding van de kinderen. Dit kan invloed hebben op hun welzijn en hun vermogen om een positieve gezinsdynamiek te behouden. Bovendien kan de relatie met hun partner tijdens detentie verslechteren, wat spanning in het gezin veroorzaakt (Dirkzwager et al., 2009).

Hoewel detentie vaak als negatief wordt ervaren, kunnen sommige moeders/verzorgers ook positieve veranderingen waarnemen, zoals een toename van zelfstandigheid (Dirkzwager et al., 2009). Daarnaast kan detentie rust in huis geven, vooral wanneer er eerder sprake was van huiselijk geweld (Venema, 2024). Toch kunnen er aanpassingsproblemen ontstaan wanneer de gedetineerde vader weer terugkeert in het gezin (Dirkzwager et al., 2009).

Gezinsondersteuning tijdens detentie kan de impact van detentie op gezinnen verlichten. Activiteiten zoals ouder-kinddagen, beeldbellen en het bezoeken van de gezinskamer bieden vaders de mogelijkheid om contact te onderhouden met hun kinderen. Deze vormen van gezinsondersteuning bevorderen de gezinsrelatie en kunnen vaders helpen om beter om te gaan met uitdagingen binnen de gevangensmuren, zoals alcohol- en drugsverslaving, angststoornissen, depressieve gedachten en psychotische problemen (Dirkzwager et al., 2009). Een sterke gezinsrelatie biedt namelijk emotionele steun, zoals begrip en liefde, en materiële steun, zoals hulp bij financiën en huisvesting (Mowen & Visher, 2016).

Een sterke gezinsrelatie is niet alleen belangrijk tijdens detentie, maar is ook cruciaal voor een succesvolle re-integratie na vrijlating (Venema et al., 2020). Ex-gedetineerden die een hechte band met hun kinderen behouden of ontwikkelen zijn minder geneigd om terug te vallen in crimineel gedrag, vinden vaker werk en hebben minder last van depressieve gedachten in vergelijking met ex-gedetineerde vaders die een minder sterke band hebben met hun kinderen (Visher, 2013).

Kinderen van een vader in detentie kunnen ook profiteren van een hechte vader-kindrelatie. Een sterke relatie helpt hen minder negatieve gevolgen te ervaren wanneer hun vader in detentie zit of weer wordt vrijgelaten, zoals gevoelens van boosheid, angst, ongerustheid en verdriet. Dit contact met hun vader kan kinderen emotionele stabiliteit en steun bieden, wat hun welzijn bevordert (Venema et al., 2020).

Een effectieve manier om gezinsondersteuning te bieden, is het implementeren van de gezinsbenadering in penitentiaire inrichtingen. Gezinsbenadering wordt gedefinieerd als: *“een inrichtingsbrede- en overstijgende aanpak om gezinnen waarbij een ouder in detentie verblijft te ondersteunen”* (Gezinsbenadering, 2022). De benadering is geïnspireerd door de positieve ervaringen met de Family Based Approach in Parc Prison in Wales, waar ondersteuning aan gedetineerde ouders, hun kinderen, partners en/of verzorgers heeft bijgedragen aan het welzijn van gezinnen (Roest & Hardeveld, 2020). Door deze benaderingen wordt steun geboden aan vaders en hun gezinnen, waardoor het contact tussen

vaders en kinderen kan worden bevorderd. De gezinsbenadering richt zich op het beperken van detentieschade bij kinderen van gedetineerde ouders, het doorbreken van criminogene gezinssituaties, het verminderen van recidive na detentie, en het voorkomen van transgenerationale overdracht van criminaliteit (Gezinsbenadering, 2022).

De gezinsbenadering sluit aan bij de internationale en nationale richtlijnen, zoals die van de Kinderombudsman (2017), het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind (1989), en de Raad van Europa (2018). Deze richtlijnen benadrukken het belang van ondersteuning, informatie en zorg voor kinderen met een ouder in detentie (Kinderombudsman, 2017), en waarborgen het recht van alle kinderen op regelmatig en rechtstreeks contact met hun ouders, ook wanneer één ouder gedetineerd is (Venema & Blaauw, 2020). Hierbij wordt duidelijk hoe belangrijk het is om de relatie tussen kinderen en de ouder in detentie te behouden.

1.2 Aanleiding

De voordelen van gezinsondersteuning zijn duidelijk. Toch ontbreekt in Nederland een landelijk beleid om gezinnen waarbij een vader in detentie verblijft te ondersteunen. Dergelijke ondersteuning kan preventief werken door de negatieve effecten van detentie op kinderen te beperken en de recidive bij vaders te verminderen. Om deze reden werkt de Innovatiewerkplaats (IWP) Gezinsbenadering van de Hanzehogeschool Groningen samen met de drie PI's, Almelo, Zaanstad, Leeuwarden en (Veenhuizen) aan de ontwikkeling van een lokale aanpak van Gezinsbenadering.

Dit onderzoek richt zich op een vooronderzoek naar de implementatie van de gezinsbenadering in PI Leeuwarden. PI Leeuwarden is een penitentiaire inrichting met specifieke kenmerken, waaronder een capaciteit van 341 gedetineerden verdeeld over verschillende regimes: Gevangenis, Huis van Bewaring (HvB), Extra Zorg Voorziening (EZV) en AIT (Afdeling Intensief Toezicht). Op de AIT zitten 12 hoogrisico gedetineerden die intensief toezicht nodig hebben om criminele activiteiten tijdens detentie te voorkomen (Dienst Justitiële Inrichtingen, 2023b). Deze variatie aan regimes kan invloed hebben op de implementatie van de gezinsbenadering.

De penitentiaire inrichting heeft al enkele componenten geïmplementeerd die zowel standaard zijn in een penitentiaire inrichting als deel uitmaken van de gezinsbenadering, zoals ouder-kind dagen, beeldbellen en een gezinskamer. Deze bestaande componenten bieden een basis om verder op voort te bouwen. Dit onderzoek zal de specifieke wensen en behoeften

van de betrokken partijen in PI Leeuwarden in kaart brengen, evenals de factoren die de geplande implementatie van de gezinsbenadering kunnen bevorderen of belemmeren. Deze inzichten zullen helpen bij het ontwikkelen van een lokaal programma dat kan leiden tot adviezen voor beleid op landelijk niveau.

1.3 Onderzoeksvraag en deelvragen

In dit onderzoek wordt de volgende onderzoeksvraag centraal gesteld:

“Wat zijn de wensen en behoeften bij het implementeren van de Gezinsbenadering binnen PI Leeuwarden, en wat belemmert of bevordert deze geplande implementatie?”

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden wordt de vraag opgedeeld in twee deelvragen:

1. Wensen en behoeften

Welke specifieke wensen en behoeften hebben gedetineerde vaders, moeders/verzorgers, kinderen, interne en externe professionals met betrekking tot de Gezinsbenadering?

2. Implementatie: bevorderende en belemmerende factoren

Welke percepties hebben betrokkenen over factoren die de implementatie van de Gezinsbenadering binnen PI Leeuwarden bevorderen of belemmeren?

1.4 Relevantie van het onderzoek

1.4.1 Sociologische relevantie

Dit vooronderzoek naar de implementatie van de gezinsbenadering in PI Leeuwarden richt zich op de rationaliseringsvraagstuk binnen de Sociologie. De Sociologie bevat drie hoofd vraagstukken: ongelijkheid, cohesie en rationalisering. De rationaliseringsvraag onderzoekt hoe een samenleving of organisatie zo kan worden georganiseerd dat het optimaal functioneert (Ultee et al., 2003). Dit onderzoek richt zich specifiek op het identificeren van de bevorderende en belemmerende factoren bij de implementatie van gezinsbenadering in PI Leeuwarden. Het doel is om inzicht te krijgen in welke componenten wel of niet worden geïmplementeerd en wat hiervoor de redenen zijn. Door deze factoren in kaart te brengen, levert het onderzoek waardevolle inzichten op over de penitentiaire inrichting en hun streven naar optimale gezinsondersteuning.

1.4.2 Maatschappelijke relevantie

De toenemende maatschappelijke vraag naar aandacht voor het welzijn van kinderen met een ouder in detentie werd al in 2017 benadrukt door de Kinderombudsman in het rapport "*Zie je mij wel?*". Het rapport onderstreept de noodzaak van ondersteuning voor deze kinderen (Venema et al., 2021). De Tweede Kamer nam in 2018 een motie aan waarin belangrijke re-integratiedoelen werden vastgesteld voor gedetineerde ouders, zoals een stabiel gezinscontact en een ondersteunend programma voor de opvoedingsrol (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2018). Ook de Raad van Europa benadrukte dat lidstaten verantwoordelijk zijn voor het welzijn en de rechtspositie van kinderen met een gedetineerde ouder. Tot slot werd het Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind (IVRK) ondertekend (Venema et al., 2021).

Deze ontwikkelingen onderlijnen de maatschappelijke verantwoordelijkheid om passende ondersteuning te bieden aan gedetineerde vaders en hun gezinnen. Hoewel vaders in hun rol als ouder een delict hebben gepleegd, kan het bieden van ondersteuning tijdens gevangenschap hen helpen bij hun re-integratieproces. Dit kan vaders aanmoedigen hun criminele gedrag op te geven voor het welzijn van hun gezin (Roest & Hardeveld, 2020). Deze positieve veranderingen kunnen op hun beurt bijdragen aan een verminderd risico op recidive, wat gunstig is voor zowel de vaders, hun gezinnen als de bredere samenleving.

Voor kinderen is het belangrijk dat zij hun vader regelmatig kunnen zien om een gezond beeld van hun ouder te behouden, in plaats van een ideaal- of schrikbeeld te vormen. Dit regelmatige contact draagt bij aan het welzijn en de emotionele stabiliteit van de kinderen, en helpt negatieve gevolgen van detentie voor zowel kinderen als hun gedetineerde ouder te beperken (De Vet, 2023).

Het onderzoek naar gezinsbenadering in penitentiaire inrichtingen biedt de mogelijkheid om een effectief programma te ontwikkelen dat de ouder-kindrelatie ondersteunt. De resultaten van dit onderzoek kunnen beleidsaanbevelingen opleveren voor PI Leeuwarden en als model dienen voor andere penitentiaire inrichtingen in Nederland.

1.4.3 Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek is wetenschappelijk relevant omdat het een leemte vult in de bestaande kennis over vaderschap in detentie, met name in de Nederlandse context (Ten Kate, 2024). In tegenstelling tot onderzoek naar gedetineerde moeders, is er weinig onderzoek verricht naar de impact van gedetineerde vaders op gezinnen. Deze scriptie levert waardevolle inzichten op

in de wensen en behoeften van gedetineerde vaders, moeders/verzorgers, kinderen, interne en externe professionals met betrekking tot de implementatie van de gezinsbenadering in PI Leeuwarden. Daarnaast worden de bevorderingen en belemmeringen van de implementatie in kaart gebracht.

Door een beter begrip te verkrijgen van de uitdagingen en behoeften, kan dit onderzoek beleidsmakers en hulpverleners helpen om een effectieve gezinsgerichte interventie te ontwikkelen. Deze interventies kunnen vaders ondersteunen bij hun rol in detentie, vergelijkbaar met het bestaande programma voor gedetineerde moeders, zoals “Betere Start”. Dit programma ondersteunt gedetineerde moeders bij het voorkomen van gedragsproblemen bij hun twee- tot tienjarige kinderen. Het omvat twaalf wekelijkse groepsessies en vier individuele huisbezoeken, waarbij moeders getraind worden in positieve opvoedingsvaardigheden (Menting et al., 2015).

1.5 Leeswijzer

Deze scriptie is opgedeeld in vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 2 wordt het theoretisch kader en de relevante literatuur rond de onderzoeksvraag besproken. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 de methodologie van het onderzoek beschreven. De resultaten van het onderzoek worden in hoofdstuk 4 gepresenteerd. Tot slot worden in hoofdstuk 5 de conclusies van het onderzoek getrokken, gevolgd door een discussie waarin de bevindingen in een bredere context worden geplaatst. Na de conclusie en discussie volgt de literatuurlijst, evenals de bijlagen.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksvraag benaderd vanuit een theoretisch perspectief. De verschillende vormen van ondersteuning tijdens detentie en de strategieën voor het implementeren van de gezinsbenadering in PI Leeuwarden worden besproken.

2.1 Ondersteuning van gezinnen tijdens detentie

Om de impact van detentie op gezinnen te verkleinen, is het van cruciaal belang dat gezinnen tijdens detentie ondersteuning krijgen. Dit draagt niet alleen bij aan de re-integratie van de gedetineerden, maar bevordert ook de stabiliteit en het welzijn van de gezinnen als geheel.

Een belangrijke vorm van ondersteuning is het aanbieden van ouderschaps cursussen voor gedetineerde vaders. Deze cursussen bieden begeleiding en praktische tips om de ouder-kindrelatie te verbeteren en de opvoeding van kinderen te ondersteunen (Clancy & Maguire, 2017b). Een voorbeeld van zo'n cursus is "Mijn Kind en Ik", waarbij met de gedetineerde vaders wordt gekeken hoe zij hun vaderrol kunnen vervullen vanuit detentie. Hierbij staat het herstel van de ouder-kindrelatie centraal en wordt gepraat over de gevolgen van detentie, verwachtingen over terugkeer, verantwoordelijkheden en de opvoeding. Deze cursussen helpen gedetineerde vaders om op een positieve manier betrokken te blijven bij het leven van hun kinderen, ondanks de fysieke afstand en de beperkingen (Hoekstra & Den Bak, 2021)

Naast ouderschaps cursussen is het bevorderen van communicatie tussen gedetineerden en hun gezinnen essentieel (Clancy & Maguire, 2017b). Dit kan bestaan uit het aanbieden van beeldbelmogelijkheden, het organiseren van bezoeken in kindvriendelijke ruimtes, en het faciliteren van ouder-kindactiviteiten. Deze vormen van contact helpen het versterken van de vader-kindrelatie en verminderen gedrags- en opvoedingsproblemen bij kinderen (Lösel et al., 2012).

Deze ondersteuningsvormen zijn onderdeel van gezinsgerichte benaderingen, zoals de Family Based Approach, die zich richt op het bieden van intensieve ondersteuning voor gedetineerden die ouders zijn, hun kinderen, partners en/of verzorgers. Deze benadering heeft als hoofddoelen het voorkomen van intergenerationele criminaliteit, het verminderen van recidive, het voorkomen van schade aan kinderen van gedetineerde ouders en het doorbreken van omstandigheden in gezinnen die criminaliteit bevorderen. Binnen deze benadering valt het IWW-project (Invisible Wall Wales) (Clancy & Maguire, 2017b). Tijdens dit IWW-project werden 83 mannelijke gedetineerden intensief ondersteund voor een periode

van zes tot twaalf maanden, zowel tijdens hun detentie als na hun vrijlating. Het project is niet alleen gericht op de gedetineerde vaders, maar ook op het gezin als geheel. Het doel is om de relatie tussen de gedetineerden en hun gezin te behouden en/of verbeteren, en om te helpen bij praktische en emotionele behoeften. Deze ondersteuning vindt zowel tijdens detentie als na detentie plaats. In 2006 werd tijdens dit project de eerste 'Family Intervention' opgezet, een drugsvrije unit voor 62 gedetineerden. In deze unit waren de interventies gericht op het herstellen, onderhouden en verbeteren van de gezinsrelaties, door middel van bijvoorbeeld een kleurrijke speelruimte en gezinsgerichte activiteiten (samen huiswerk maken). Door deze interventies wordt de band tussen gedetineerden en hun gezin hechter en voelen kinderen zich gelukkiger (Clancy & Maguire, 2017b). Deze unit voor vaders in detentie wordt ook wel een gespecialiseerde (vader) vleugel genoemd (Clancy & Maguire, 2020).

In 2017 werd een soortgelijk project gestart in Veenhuizen, Nederland, waar gezinnen die deelnemen aan de gezinsbenadering extra mogelijkheden hebben voor contact tijdens de detentie. Dit project omvat het bieden van kindvriendelijke bezoekeruimtes, beeldbellen via Skype en verschillende ouder-kindactiviteiten zoals knutselen en ouder-kinddagen. Ook werden cursussen en workshops voor vaders georganiseerd, gericht op het ondersteunen van hun rol als ouders tijdens detentie. Deze initiatieven hebben positieve resultaten opgeleverd: gedetineerde vaders en hun gezinsleden waardeerden de gezinskamer enorm als middel om de vader-kindrelatie te onderhouden. Contactmomenten via Skype bleken het welzijn van het kind en de opvoeding te bevorderen doordat de vaders actief betrokken konden blijven bij de dagelijkse routines, zoals het gezamenlijk eten. Tevens zijn 23 vaders op een vadervleugel geplaatst, waarbij ze elkaar stimuleren om de vaderschapsrol op zich te nemen tijdens detentie (Venema et al., 2021).

Het belang van gezinsondersteuning komt terug in de hechtingstheorie van Bowlby en de sociale bindingstheorie van Hirschi. John Bowlby's hechtingstheorie benadrukt het belang van contact tussen gedetineerden en hun gezinnen, vooral in situaties waarin de hechtingsbanden onder druk staan, zoals tijdens detentie van een ouder. Gedetineerden die een goede hechtingsband hadden met hun kinderen voor detentie, zien deze banden vaak verzwakken door de scheiding van hun gezin. Deze verstoring kan leiden tot angst en gedragsproblemen bij kinderen, waarbij ondersteuning essentieel is om het welzijn en de ontwikkeling van kinderen te waarborgen (Bowlby, 1982)

De sociale bindingstheorie van Hirschi (1969) bouwt voort op deze ideeën door te stellen dat sterke sociale bindingen, zoals hechting en betrokkenheid, delinquent gedrag

kunnen voorkomen. Het bevorderen van communicatie en contact tussen gedetineerden en hun gezinnen is daarom niet alleen essentieel voor het behouden van de hechtingsbanden, maar ook voor het versterken van de sociale bindingen die jongeren nodig hebben om op het juiste pad te blijven (Hirschi, 2017).

Hoewel gezinsondersteuning in de vorm van de gezinsbenadering al positieve resultaten heeft laten zien in PI Veenhuizen, is het belangrijk om rekening te houden met de unieke context van PI Leeuwarden. Deze penitentiaire inrichting verschilt op verschillende punten, zoals de grootte van de gevangenis, de soorten delicten die zijn gepleegd waar de gedetineerden voor vastzitten, en de locatie (Dienst Justitiële Inrichtingen, 2024). Daarnaast is PI Leeuwarden een GVM-inrichting waar gedetineerden met een vrijheidsbeperkende maatregel worden geplaatst, zoals daders van terroristische misdrijven (Nagtegaal et al., 2022). Daarom is specifiek onderzoek in PI Leeuwarden essentieel om de wensen en behoeften van gedetineerde vaders, moeders/verzorgers, kinderen en interne en externe professionals in PI Leeuwarden met betrekking tot de gezinsbenadering in kaart te brengen.

2.2 Implementatiestrategie gezinsbenadering

De succesvolle uitvoering van het IWW-project, samen met de positieve ervaringen van de gezinsbenadering in PI Veenhuizen, benadrukken het belang van effectieve implementatiestrategieën in programma's die gericht zijn op het ondersteunen van gedetineerden en hun gezinnen. Voor Nederland wordt het programma gezinsbenadering toegepast, dat binnen twee jaar in PI Leeuwarden wordt geïmplementeerd. Het ontwikkelen en uitvoeren van een gedegen implementatiestrategie is essentieel voor het succes van dit programma.

De eerste stap in de implementatie van de gezinsbenadering in PI Leeuwarden is het betrekken van het personeel, ketenpartnerorganisaties, gezinsleden van gedetineerden en de gedetineerden zelf. Dit wordt gerealiseerd door het oprichten van een interne werkgroep die regelmatig overleg voert (Roest & Hardeveld, 2020). Het betrekken van deze groepen is gebaseerd op het participatief management. Deze participatieve benadering houdt in dat medewerkers en belanghebbenden actief betrokken worden bij de besluitvorming over de inhoud en vorm van veranderingen. Door deze participatie kunnen zij niet alleen hun stem laten horen, maar ook bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit van beslissingen. Bovendien kan participatie bijdragen aan het creëren van begrip over de genomen besluiten, en de verantwoordelijkheid onder de medewerkers vergroten (Bouma & Emans, 2005).

De tweede stap omvat het identificeren van bevorderende factoren voor een succesvolle implementatie. Hierbij hoort onder andere het opstellen van een gedetailleerd budget voor de financiële planning, het aanstellen van een gezinsfunctionaris en een interne projectleider, het opleiden van personeel voor specifieke ondersteuning aan gedetineerden en hun gezinnen, het creëren van een kindvriendelijke omgeving in de penitentiaire inrichting, en het opzetten van een protocol voor informatie-uitwisseling tussen gevangenis personeel en ketenpartnerorganisaties (Wittenberg, 1996; Maguire, 2017a; Roest & Hardeveld, 2020).

Het opstellen van een gedetailleerd budget en het aanstellen van gespecialiseerd personeel zijn strategieën gebaseerd op het projectmanagement. Het stelt organisaties in staat om hun financiële middelen effectief te plannen en toe te wijzen. Door experts aan te stellen met specifieke vaardigheden wordt de expertise en betrokkenheid bij de gezinsbenadering vergroot (Van Der Wees et al., 2014). Daarnaast wordt het belang van een effectieve communicatiestrategie benadrukt. Optimale communicatie over het project gezinsbenadering kan leiden tot een beter begrip van de doelstellingen, procedures en voordelen van het project voor zowel de gedetineerden als het personeel. Hierdoor kan de onrust onder het personeel afgenomen worden, de betrokkenheid vergroot worden en misverstanden vermeden worden (Wittenberg, 1996). Tot slot wordt aangegeven dat kindvriendelijke ruimtes, zoals gezinskamers, helpen bij een positieve ervaring voor kinderen die hun vader in een penitentiaire inrichting bezoeken (Roest & Hardeveld, 2020). Bij afwezigheid van deze bevorderende factoren kunnen zij als belemmerende factoren worden beschouwd.

De derde stap is het identificeren van belemmerende factoren die de implementatie kunnen vertragen of belemmeren. Deze identificatie is gebaseerd op de evaluatie van Clancy en Maguire (2017a) van het IWW-project. Een voorbeeld hiervan is een laag aantal verwijzingen naar het IWW-project dat kan worden toegeschreven aan een gebrek aan communicatie en bewustwording onder gedetineerden. Veel gedetineerden zijn mogelijk niet op de hoogte van het bestaan van het project of begrijpen niet volledig wat het precies inhoudt, wat hun bereidheid om deel te nemen kan beïnvloeden. Daarnaast is het juist voor het personeel lastig om te beoordelen wanneer een gedetineerde mag deelnemen aan het project. Eerst moeten de risico's geïdentificeerd worden van de gedetineerden, wat een uitgebreide beoordeling vereist. Deze beoordeling gaat gepaard met een uitdaging, namelijk het delen en/of ontvangen van informatie tussen verschillende instanties, zoals gemeenten. Volgens Van Duijvenbooden en Pattje (2010) is de onderlinge communicatie tussen gemeenten en de penitentiaire inrichtingen niet optimaal. De kwaliteit van de informatie die zij ontvangen is summier of weinig, en er wordt nauwelijks tot geen terugkoppeling gegeven.

Terwijl goede onderlinge communicatie de basis is voor een samenwerking tussen beide partijen.

2.3 Deze studie

De inzichten uit de besproken implementatiestrategie dienen als basis voor de toekomstige uitvoering van de gezinsbenadering in PI Leeuwarden. Dit onderzoek maakt gebruik van een kwalitatieve onderzoeksmethode om een diepgaand inzicht te verkrijgen in de ervaringen, perspectieven en percepties van de verschillende belanghebbenden met betrekking tot de gezinsbenadering binnen PI Leeuwarden (Hennink et al., 2020). De keuze voor deze methode stelt ons in staat om meerdere invalshoeken te verkennen en de complexiteit van het onderwerp te onderzoeken. Kwalitatief onderzoek is een geschikte manier om antwoord te geven op de ‘wat’ en ‘hoe’ vragen, en richt zich specifiek op de subjectieve ervaringen (meningen, overtuigingen en gevoelens) van de participanten (Hennink et al., 2020).

Tijdens dit onderzoek worden semi-gestructureerde interviews afgenomen om de behoeften, kansen en uitdagingen van de implementatie te identificeren. De interviewvragen over de wensen en behoeften behandelen onderwerpen zoals de ondersteuningsbehoeften van gevangenis voor gezinnen in een ideale wereld, de gewenste vorm van de gezinsbenadering inclusief samenwerking met ketenpartners, en mogelijke veranderingen die nodig zijn. Daarnaast wordt tijdens de interviews gebruikgemaakt van deelonderwerpen, zoals informatie-uitwisseling, om dieper in te gaan op specifieke aspecten van de implementatie.

Door de wensen en behoeften van de betrokkenen te onderzoeken, kunnen we tevens bevorderende en belemmerende factoren identificeren. De ervaringen en percepties van de participanten kunnen inzicht geven in wat momenteel goed werkt (bevorderende factoren) en waar mogelijke barrières liggen (belemmerende factoren). Tijdens de interviews zullen ook vragen worden gesteld over de oplossingsmogelijkheden, de benodigde stappen om tot een optimale situatie te komen, en de casuïstiek waarin de samenwerking tussen de gevangenis en de ketenpartner goed of slecht verliep. Ook hier worden deelonderwerpen gebruikt, om bijvoorbeeld specifiek in te gaan op de onderlinge communicatie. Deze inzichten zijn cruciaal voor het ontwikkelen van effectieve gezinsgerichte interventies binnen een penitentiaire inrichting.

3. Methoden

Dit hoofdstuk beschrijft de methodologie die gebruikt is bij het uitvoeren van dit onderzoek. Eerst wordt de dataverzameling besproken, gevolgd door de data-analyse. Vervolgens wordt aandacht besteed aan het waarborgen van de wetenschappelijke nauwkeurigheid.

3.1 Dataverzameling

3.1.1 Participanten

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden zijn semi-gestructureerde interviews afgenomen met professionals die werkzaam zijn in het gevangeniswezen, professionals werkzaam bij ketenpartnerorganisaties en vaders in detentie, moeders/verzorgers en kinderen/jongeren. Voor het onderzoek zijn in totaal 15 interviews afgenomen (zie tabel 1).

Tabel 1. Overzicht van de participanten

	Aantal interviews
Professionals werkzaam in het gevangeniswezen	4
Professionals werkzaam bij ketenpartnerorganisaties: Reclassering, Zorg-en Veiligheidshuis en Regiecentrum Bescherming en Veiligheid in Friesland	3
Vaders in detentie	3
Moeders/verzorgers	1
Kinderen/jongeren (12+)	3
Kinderen/jongeren (12-)	1
Totaal	15

3.1.2 Benadering van participanten

Professionals: De professionals zijn persoonlijk benaderd via het netwerk van zowel de onderzoekers als de praktijkpartners.

Vaders in detentie: De vaders in detentie zijn benaderd via een contactpersoon van PI Leeuwarden. Deze contactpersoon heeft de participanten geselecteerd die willen en kunnen deelnemen aan dit onderzoek, waarna zij in contact zijn gebracht met de onderzoeker.

Moeders/verzorgers: De contactpersoon van PI Leeuwarden heeft aan de gedetineerde vaders gevraagd of hun partners bereid zijn om deel te nemen aan het onderzoek over de gezinsbenadering. Vervolgens hebben de vaders individueel met hun partners overlegd. Twee moeders hebben toestemming gegeven om deel te nemen aan het onderzoek. Echter, één moeder was pas na 15 juni 2024 beschikbaar voor deelname, waardoor dit interview niet is opgenomen in deze dataverzameling. Daarnaast hebben collega's die de ouder-kinddagen organiseren een flyer verspreid over ons onderzoek. Deze flyer is ook opgehangen in de bezoekersruimte door de leidinggevende van de beveiliging. Ondanks deze inspanningen is er geen reactie ontvangen op de flyer.

Kinderen/jongeren: Kinderen en jongeren van 12 jaar en ouder, van wie de vader in detentie zit, zijn benaderd via hun vaders en partners. Na gezamenlijk overleg hebben de ouders toestemming gegeven om hun kind(eren) te laten interviewen. Daarnaast hebben collega's die de ouder-kinddagen organiseren een flyer in de goodiebag van de kinderen/jongeren gestopt. Dit zijn kindvriendelijke informatieflyers over het onderzoek, geschreven in begrijpelijke taal voor kinderen. De moeders/verzorgers hebben deze flyers thuis kunnen doornemen. De leeftijdsgrens van 12 jaar is gekozen omdat dit de leeftijd is waarop kinderen volgens de Code of Ethics for Research in the Social and Behavioural Sciences Involving Human Participants van de VSNU zelf toestemming mogen geven voor onderzoek. Echter, na een zorgvuldige overweging en met de toestemming van de ouders, is besloten om ook een jonger kind (12-) te interviewen. Dit interview is afgenomen onder toezicht van een gezaghebbende ouder.

3.1.3 Informatieverstrekking en informed consent

Voorafgaand aan deelname aan dit onderzoek werden de participanten uitgebreid geïnformeerd over het doel en de achtergrond van de studie. Dit gebeurde zowel mondeling als schriftelijk, waarbij elke participant een informatiebrief heeft ontvangen. In deze brief werd onder andere het doel van dit onderzoek, de verantwoordelijke partij, en de verwachtingen omtrent deelname uitgelegd. Ook werd benadrukt dat de deelname geheel vrijwillig is en dat er geen negatieve gevolgen zijn voor het detentietraject van de persoon in kwestie. Mogelijke risico's van deelname, zoals ongemak vanwege de gevoelige aard van het onderwerp, werden ook toegelicht. De participanten werden tevens geïnformeerd over anonimiteit, privacy en de opslag van onderzoeksgegevens. Hun privacy wordt maximaal beschermd en alle gegevens worden opgeslagen op een beveiligde digitale omgeving, namelijk de Hanze Research Drive. Deze gegevens worden na 10 jaar verwijderd.

Na het verstrekken van informatie werd expliciet gevraagd of de participanten vragen hadden. Eventuele vragen van de participanten over dit onderzoek konden door het onderzoeksteam worden beantwoord. Vervolgens volgde de procedure voor informed consent, zoals beschreven in bijlage I. Deze procedure werd uitgevoerd op basis van een anonieme informed consent, waarbij geen naam en/of handtekening van de participant werd gevraagd. Op het informed consentformulier heeft de onderzoeker aangekruist of de participant wilde deelnemen aan dit onderzoek, waarna het formulier door de onderzoeker werd ondertekend.

Voorafgaand aan het interview werd expliciet gevraagd of de participant toestemming gaf om deel te nemen aan dit onderzoek, inclusief het maken van audio-opnamen tijdens het interview. Indien de participant geen toestemming gaf voor de audio-opnamen, kon het interview alsnog plaatsvinden zonder opnamen, waarbij veldnotities werden bijgehouden.

Voor kinderen/jongeren werden dezelfde procedures gevolgd met betrekking tot de informed consent. Tijdens de gesprekken met kinderen/jongeren werd voortdurend gemonitord of zij nog steeds wilden deelnemen aan dit onderzoek. Indien zij hadden aangegeven zich niet comfortabel te voelen of zich terug te willen trekken, werd hier direct op gehandeld door te vragen of zij nog wilden deelnemen aan het gesprek. Als hij of zij aangaf dit niet te willen, werd het gesprek gestopt.

3.1.4 Procedure van dataverzameling

De dataverzameling voor dit onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met drie deelnemende penitentiaire inrichtingen, waarbij binnen elke inrichting een contactpersoon werd aangesteld. Samen met de projectleider van het onderzoek, Petrick Glasbergen, en mijzelf, organiseerde deze contactpersoon de participanten. Bovendien werkten we samen met onderzoekers van het Lectoraat Verslavingskunde en Forensische Zorg, evenals studenten van verschillende opleidingen. Voor de veiligheid en eventuele aanvullingen werden de interviews altijd uitgevoerd in duo's.

Het verzamelen van de data omvatte semi-gestructureerde diepte-interviews met vaders in detentie, moeders/verzorgers en professionals, waarvoor verschillende interviewschema's zijn ontwikkeld (zie bijlage II t/m V). De schema's bestaan uit een korte introductie, open vragen, vragen over deelonderwerpen en een afsluiting. Voor de vaders in detentie en moeders/verzorgers werd afgesloten met een korte vragenlijst. De gesprekken hadden een open karakter en richtten zich met name op de wensen en behoeften met betrekking tot ondersteuning voor gezinnen en professionals. Voor interne professionals lag de nadruk op de optimale vorm van gezinsbenadering, terwijl bij ketenpartnerorganisatie de nadruk lag op de optimale samenwerking met penitentiaire inrichtingen. Deze interviews duurden gemiddeld een uur en vonden zowel fysiek als via Teams plaats. Tijdens de interviews werden ook verschillende persoonsgegevens verzameld, die vervolgens gepseudonimiseerd werden verwerkt. Dit werd gedaan om een goed beeld te kunnen krijgen van de basiskenmerken van de participanten aan het onderzoek, zoals leeftijd, geslacht, woonsituatie voor detentie, relatiestatus, detentie-geschiedenis, migratieachtergrond, functie en opleidingsniveau.

Tijdens dit onderzoek zijn vier kinderen uit één gezin betrokken. Deze situatie, ook wel bekend als de 'gesloten triade', bestaat uit de kinderen, hun gedetineerde vader en partner. De dataverzameling bij kinderen en jongeren werd uitgevoerd door studenten van Toegepaste Psychologie, waardoor de verzamelde gegevens secundaire data vormen voor dit onderzoek. Voor de dataverzameling bij kinderen en jongeren werden aanvullende maatregelen genomen om mogelijke ongemakken te voorkomen. Hierbij werd gebruikgemaakt van de Mosaic-methode, een kindvriendelijke onderzoeksmethode die eerder succesvol is toegepast bij een vergelijkbaar onderzoek. Deze methode biedt kinderen en jongeren de mogelijkheid om uit verschillende activiteiten te kiezen, zoals tekenen (Long et al., 2021). Tijdens de gesprekken waren altijd twee interviewers aanwezig, zodat de mate van comfort van de

kinderen/jongeren kon worden gemonitord, en ongemakkelijke situaties direct werden aangepakt. De gesprekken werden open en flexibel vormgegeven, en hadden als doel om de leefwereld van kinderen en jongeren te verkennen zonder nadruk te leggen op de negatieve aspecten van detentie. Hierbij werd gevraagd naar het contact binnen de gevangenis en de sociale steun. Zie bijlage VI voor het interviewschema. De gesprekken varieerden van minimaal 30 minuten tot maximaal 40 minuten, en vonden plaats via Teams.

Wanneer herleidbare gegevens tijdens de interviews werden genoemd door de participant, werden deze gegevens onherkenbaar gemaakt. Bijvoorbeeld, als de participant de naam van een kind of woonplaats had genoemd, werd deze informatie vervangen door tekst, zoals [naam dochter/zoon] of [naam woonplaats].

Daarnaast is een gemêleerde werkgroep opgesteld in PI Leeuwarden, bestaande uit interne medewerkers met verschillende functies. Deze groep bestond uit gemotiveerde deelnemers die actief wilden bijdragen aan de gezinsbenadering. Tijdens deze sessies werden observaties uitgevoerd over de verschillende aspecten van de gezinsbenadering, zoals de huidige situatie, componenten, barrières en bevorderende factoren. Deze observaties bood waardevolle inzichten in de effectiviteit en uitdagingen binnen de penitentiaire inrichting.

3.1.5 Datamanagement

De gegevens worden vertrouwelijk behandeld, veilig opgeslagen en niet gedeeld met derde partijen. Bij het verzamelen van data zijn geen herleidbare persoonsgegevens gevraagd. Alleen de benodigde informatie is verzameld om de onderzoeksvragen te beantwoorden (dataminimalisatie), wat betekent dat bijvoorbeeld geen adresgegevens en namen zijn genoteerd. De gegevens zijn hierdoor gepseudonimiseerd. Daarnaast werd specifiek gevraagd naar de leeftijd in jaren in plaats van de exacte geboortedatum (risicominimalisatie).

Tijdens de interviews zijn audio-opnamen gemaakt, waarna de interviews letterlijk werden getranscribeerd. Dit houdt in dat het gesprek inclusief lachen, huilen, twijfels, kromme zinnen en pauzes wordt weergegeven. Op deze manier gaat er geen informatie verloren tijdens het transcriberen en worden de emoties en bedenkingen van de participant beter in beeld gebracht (Garcia et al., 2018). De transcripten, observaties en de audio-opnamen zijn opgeslagen op de beveiligde Hanze Research Drive. Na opslag zijn de bestanden van de audio-recorders gewist. De transcripten en observaties worden na 10 jaar verwijderd en de audio-opnamen een jaar na verwerking vernietigd. Alleen het onderzoeksteam heeft toegang tot de gegevens. Zodra de studentonderzoekers hun opdracht hebben afgerond, verliezen zij toegang tot de beveiligde omgeving.

3.2 Data-analyse

De transcripten zijn geanalyseerd middels een thematische analyse, waarbij we de verzamelde data hebben doorzocht op patronen, trends en betekenissen om zo de belangrijkste thema's te identificeren (Hennink et al., 2020). In dit proces zijn codes ontwikkeld, waarbij zowel een deductieve als een inductieve benadering is toegepast. De deductieve codes zijn van tevoren vastgesteld op basis van de onderwerpen uit de interviewschema's, bestaande literatuur en de ervaringen uit het promotieonderzoek van Simon Venema in PI Veenhuizen. Echter, tijdens deze analyses kwamen ook nieuwe en onverwachte patronen of thema's naar voren die niet gedekt waren door het oorspronkelijke codeboek. Het gebruik van een inductieve benadering heeft ons in staat gesteld om deze nieuwe inzichten te verwerken en codes te creëren die rechtstreeks uit de verzamelde data afkomstig waren. Tijdens het coderen is gebruikgemaakt van memo's om belangrijke quotes uit de interviews vast te leggen en onze interpretaties te documenteren. De memo's hebben geholpen bij het ontwikkelen van nieuwe codes en het aanpassen van de codeboek, waardoor de interpretaties van de data continu verbeterd werden (Hennink et al., 2020). Naast de transcripten zijn ook de observaties van de werkgroepsessies gecodeerd. Het coderen van de data is uitgevoerd met behulp van Atlas.ti 24, waarbij ik voorafgaand aan het coderingsproces een training heb gevolgd die door het Lectoraat werd aangeboden. De codes zijn samengevat in een overzicht dat te vinden is in bijlage VII. Dit overzicht omvat informatie over het thema, code, het type, een omschrijving en een voorbeeld citaat.

Ik was verantwoordelijk voor het coderen van alle transcripten voor PI Leeuwarden, terwijl twee andere studentonderzoekers verantwoordelijk waren voor het coderen van de transcripten van PI Almelo en Zaanstad. Elke week kwamen de drie studentonderzoekers samen met Simon Venema om te controleren of wij het codeboek op een consistente wijze hadden geïnterpreteerd. Deze werkwijze illustreert het gebruik van onderzoekstriangulatie, waarbij meerdere onderzoekers betrokken zijn bij de data-analyse om de intercodeerbaarheid te waarborgen en de validiteit van de resultaten te vergroten (Hennink et al., 2020).

3.3 Wetenschappelijke nauwkeurigheid

Wetenschappelijke nauwkeurigheid, ook bekend als trustworthiness, is essentieel voor kwalitatief onderzoek. Shenton (2004) beschrijft vier strategieën om deze nauwkeurigheid te waarborgen: geloofwaardigheid (interne validiteit), overdraagbaarheid (externe validiteit), betrouwbaarheid en bevestigbaarheid (objectiviteit).

3.3.1 Geloofwaardigheid

De geloofwaardigheid van dit onderzoek wordt gewaarborgd door verschillende methoden. Allereerst is er de langdurige betrokkenheid, waarbij ik meerdere keren PI Leeuwarden heb bezocht en actief heb deelgenomen aan werkgroepen. Deze betrokkenheid stelde mij in staat om observaties uit te voeren over de huidige situatie, componenten, barrières en bevorderende factoren van de gezinsbenadering. Hierdoor werd mijn kennis over het onderwerp en de onderzoekscontext verbreed. Om de geloofwaardigheid verder te versterken, heb ik gebruikgemaakt van member checking. Tussentijdse resultaten zijn besproken tijdens de laatste interne werkgroep. Deze werkgroep herkende zich in de gepresenteerde resultaten, wat bijdraagt aan de geloofwaardigheid van de bevindingen (Birt et al., 2016). Een ander belangrijk aspect van de geloofwaardigheid is de waarborging van de eerlijkheid van de participanten. Dit werd bereikt doordat wij voorafgaand aan het interview het toestemmingsformulier hebben ingevuld, wat de geloofwaardigheid van het onderzoek versterkte door aan te tonen dat ze vrijwillig deelnamen. Bovendien hadden de participanten tijdens het interview de vrijheid om vragen te weigeren of het interview te beëindigen. Verder hebben de onderzoekers gezamenlijk gegevens geanalyseerd en gereflecteerd om de verschillende en gemeenschappelijke interpretaties met elkaar te delen (Shenton, 2004).

3.3.2 Overdraagbaarheid

In dit onderzoek is het hoofdstuk over de methodologie uitgebreid beschreven om de overdraagbaarheid van de bevindingen te bevorderen (Shenton, 2004). Dit betekent dat ik nauwkeurig heb beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd. Ik heb bijvoorbeeld gedetailleerd beschreven welke participanten hebben deelgenomen aan het onderzoek en hoe zij betrokken zijn bij het implementeren van de gezinsbenadering in penitentiaire inrichtingen. Door deze informatie te verstrekken, kunnen anderen beoordelen of de bevindingen van mijn onderzoek bruikbaar zijn voor hun eigen situatie.

3.3.3 Betrouwbaarheid

Verschillende maatregelen zijn genomen om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te waarborgen (Shenton, 2004). Een voorbeeld hiervan is de interviewtraining die voorafgaand aan de dataverzameling is gegeven aan de studentonderzoekers, wat heeft geleid tot consistentie bij het stellen van vragen en het vastleggen van reacties. Daarnaast is de dataverzameling en data-analyse gedetailleerd beschreven, zodat in de toekomst het

onderzoek op een vergelijkbare manier uitgevoerd kan worden. Tot slot hebben wij, de studentonderzoekers, regelmatig overleg gehad met de hoofdonderzoekers, om de interpretaties van de resultaten met elkaar te bespreken.

3.3.4 Bevestigbaarheid

Het onderzoeksproces is in dit hoofdstuk gedetailleerd beschreven, waardoor de objectiviteit wordt gewaarborgd (Shenton, 2004). Bovendien worden citaten van participanten gebruikt om de resultaten te versterken en hun perspectieven te benadrukken. Tot slot wordt in de discussie een kritische blik geworpen op de eventuele tekortkomingen in dit onderzoek.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van dit onderzoek besproken. Tijdens het analyseren van de data zijn vijf overkoepelende thema's geïdentificeerd: faciliteren van flexibel en frequent gezinscontact, persoonlijke ondersteuning voor vaders en gezinnen, informatievoorziening aan vaders en gezinnen, creëren van draagvlak & borging, en de samenwerking met ketenpartners. Eerst worden de huidige initiatieven (componenten) binnen PI Leeuwarden beschreven. Vervolgens worden de thema's verder uitgewerkt en ondersteund door citaten van de deelnemende participanten.

4.1 Huidige initiatieven in PI Leeuwarden

Tijdens een verkennend gesprek met interne professionals is naar voren gekomen welke componenten binnen PI Leeuwarden al worden toegepast als onderdeel van de gezinsbenadering. Op dit moment worden 10 kleine ouder-kinddagen op woensdagmiddag georganiseerd en 5 grote ouder-kinddagen op zaterdag, waarbij diverse activiteiten voor de vader en het kind plaatsvinden. Voorbeelden van activiteiten zijn: cupcakes versieren, schminken, knutselen en voetballen. Hierdoor kunnen kinderen even hun zorgen vergeten en genieten van tijd met hun vader.

Gedetineerde vaders hebben ook de mogelijkheid om te bellen naar hun gezin, waarbij het bellen momenteel plaatsvindt in een telefooncel. Binnenkort zal deze mogelijkheid ook beschikbaar zijn vanuit de cel zelf. Daarnaast kunnen vaders die aan bepaalde criteria voldoen één keer per week een uur beeldbellen. De criteria omvatten het vertonen van goed gedrag binnen de penitentiaire inrichting en het geven van motivatie door de gedetineerde vaders om deel te nemen aan het beeldbellen. De gedetineerden op de AIT-afdeling (afdeling intensief toezicht) mogen niet beeldbellen.

Kinderen kunnen hun vader bezoeken in zowel de reguliere bezoekersruimte als in een speciale gezinskamer. In de gezinskamer kunnen gezinnen in een huiselijke sfeer samen zijn. De kamer heeft een bank met een eettafel, een koelkast met drinken en een hoekje met speelgoed, zodat kinderen kunnen spelen. Hier mogen kinderen en ouders elkaar knuffelen en dicht bij elkaar zijn gedurende het hele bezoek. In een kindvriendelijke wachtruimte kunnen kinderen wachten tijdens hun bezoek, waar veel kleur wordt gebruikt, speelgoed aanwezig is

en posters aan de muren hangen. Voorafgaand aan het gebruik van deze faciliteiten dienen vaders een veiligheidscheck te doorlopen.

Ondanks de bestaande faciliteiten die worden aangeboden aan vaders in detentie en hun gezin, hebben interne professionals aangegeven dat zij graag een uitgebreidere gezinsbenadering willen zien.

“We hebben natuurlijk al een aantal hele mooie faciliteiten, zoals de gezinskamer, hè, en we hebben al ouder-kinddagen, dus dat is denk ik al een hele mooie basis. De ideale gezinsbenadering zou zijn dat dat eigenlijk verder uitgebreid wordt.”

- Interne professional (P9)

In tabel 2 worden de huidige initiatieven binnen de gezinsbenadering in PI Leeuwarden vergeleken met mogelijke uitbreidingen. Deze uitbreidingen zijn componenten die onder de gezinsbenadering vallen, maar die PI Leeuwarden nog nauwelijks tot niet heeft toegepast (Venema & Glasbergen, 2021). Hierbij valt het op dat de organisatorische aspecten van de gezinsbenadering ontbreken. Dit betekent dat de huidige initiatieven wel worden uitgevoerd, maar zonder een duidelijk plan of goede onderbouwing binnen de penitentiaire inrichting.

Tabel 2. Overzicht huidige initiatieven en mogelijke uitbreidingen

Component	Huidige initiatieven PI Leeuwarden	Mogelijke uitbreiding gezinsbenadering
Ouder-kinddagen	10 kleine op woensdagmiddag, 5 grote op zaterdag	Voorleesproject waarbij vaders boeken voorlezen die worden opgenomen en naar het gezin worden verstuurd Lente- en herfstkamp Viering van kerst en sinterklaas
Aankleding ruimtes	Gezinskamer en kindvriendelijke wachtruimte zijn beschikbaar	Vrolijke kleuren, muurschilderingen, kindvriendelijke posters en/of afbeeldingen Voldoende speelgoed voor kinderen met verschillende leeftijden
Faciliteiten voor telefoneren	Telefoneren vanuit een telefooncel	Binnenkort op cel
Faciliteiten voor bezoek	Reguliere bezoekersruimte, één gezinskamer	Kortere wachttijden voor kinderen in de ontvangstruimte Bezoek mogelijk na schooltijd Meer gezinskamers
Beeldbellen	Eén keer per week een uur beeldbellen	Beeldbellen in de avond in plaats van overdag
Veiligheidscheck	Gedetineerde vaders moeten door een veiligheidscheck om deel te nemen aan de gezinsbenadering	Convenant ketenpartners voor een efficiënte informatie-uitwisseling
Opleiding/training personeel	n.v.t.	Training om personeel te leren bezoekende kinderen met warmte en respect te behandelen, zodat zij zich veilig en welkom voelen
Ondersteuningsaanbod	n.v.t.	Trainingen, cursussen en workshops aan vaders over de vaderrol
Aanspreekpunt in organisatie	n.v.t.	Aanstellen van een gezinsfunctionaris
Communicatiestrategie	n.v.t.	Draagvlak creëren onder het personeel
Beleid en visie	n.v.t.	Borging en continuïteit van de gezinsbenadering Gezinsbenadering opnemen in het D&R-plan (detentie & re-integratie) van gedetineerden
Informatievoorziening	n.v.t.	Uitleggen aan kinderen wat er gaat gebeuren Gedetineerde vaders en gezinnen informatie bieden over de mogelijkheden tot contact

4.2 Faciliteren van flexibel en frequent gezinscontact

Het eerste thema richt zich op de faciliteiten binnen PI Leeuwarden die gericht zijn op het faciliteren van betekenisvolle interacties tussen gedetineerden en hun gezinnen. Het omvat flexibele bezoeksregelingen, gezinskamers, beeldbelmogelijkheden en kindvriendelijke omgevingen. Hierin worden de wensen en behoeften van gedetineerde vaders, moeder, kinderen/jongeren, interne en externe professionals belicht, evenals de uitdagingen die betekenisvol gezinscontact kunnen beïnvloeden.

4.2.1 Flexibel bezoek

Kinderen/jongeren geven aan dat zij terughoudend zijn om op bezoek te gaan in de reguliere bezoekersruimte. Dit heeft meerdere redenen, zoals dat zij omringd zijn met andere gedetineerden, nauwelijks tot geen fysiek contact mogen hebben met hun vader, en er geldt een maximum aantal bezoekers per keer. Hierdoor hebben de kinderen/jongeren aangegeven dat zij graag hun vader willen knuffelen en aanraken tijdens het bezoek. Daarnaast is het fijn als een gezin van vijf tegelijk op bezoek mag komen, vooral bij de eerste ontmoeting, aangezien dit een emotioneel beladen moment kan zijn voor zowel de gedetineerde vader als de gezinsleden.

“Nou op z'n minst drinken en... En dat ik mijn vader gewoon een knuffel kan geven en kan aanraken enzo. En met z'n vijven kunnen gaan.” - Kind (P1)

Daarnaast benadrukken een moeder en gedetineerde vaders het belang van meer flexibiliteit in bezoektijden, aangezien de huidige tijden vaak samenvallen met werk- en schooltijden.

*“Het is heel beperkt, zeg maar van de bezoektijden, hé. Dus je kunt altijd dinsdagmorgen om 9 uur of woensdag om kwart voor 1 of donderdag om half 11, zeg maar. Dat zijn allemaal precies de dagen dat kinderen gewoon naar school gaan.”
- Gedetineerde vader (P4)*

Voor de moeder en gedetineerde vaders zou het ideaal zijn als de bezoeken beter afgestemd kunnen worden op de werk- en schooltijden, zodat ze meer mogelijkheden hebben om samen tijd door te brengen. De gedetineerde vaders hebben namelijk per week maar één uur recht op bezoek.

“En, dat alles wat ik fijn vind, vindt hij ook fijn, dus dat al die flexibele tijden en bij bezoek het aanraken en gewoon even samen zijn.” - Moeder (P3)

Eén van de belangrijkste belemmeringen bij het faciliteren van flexibele bezoekersregelingen en beeldbellen is het risico op misbruik van contactmogelijkheden, bijvoorbeeld contrabande. Contrabande zijn spullen die gedetineerden binnen de penitentiaire inrichting niet in hun bezit mogen hebben, zoals drugs en mobiele telefoons (Dienst Justitiële Inrichtingen, 2023a). Dit kan leiden tot problemen, waarbij andere gedetineerde vaders de dupe worden en de veiligheid van de penitentiaire inrichting in gevaar komt.

“Ja, omdat daar misbruik van gemaakt wordt. Mensen zitten handelingen te doen of mensen zitten seintjes te geven aan hun kinderen. Ik weet het wel, ik kan me wel voorstellen hoe dat gaat. En daar is het niet voor bedoeld, het is puur bedoeld voor ... En je bent dus eigenlijk de dupe van anderen.” - Gedetineerde vader (P5)

4.2.2 Frequentie en duur gezinskamer

Uit de interviews met de gedetineerde vaders, moeder, kinderen/jongeren is gebleken dat gezinnen binnen PI Leeuwarden slechts één keer per maand gedurende één uur gebruik mogen maken van de gezinskamer. Daarnaast heeft PI Leeuwarden één gezinskamer voor 284 gedetineerden. Hierdoor hebben de participanten tijdens de interviews aangegeven dat de frequentie en duur van de gezinskamer uitgebreider zouden mogen.

“En misschien vaker op bezoek in een gezinskamer, dus dat zal voor hem denk ik al heel fijn zijn. Hij kijkt er heel erg naar uit dat hij één keer in de maand een uurtje in een gezinskamer mag. Dat is niet veel natuurlijk, hè?” - Moeder (P3)

“De gezinskamer is leuk, die zou ik het liefst twee keer in de maand hebben in plaats van één keer in de maand.” - Gedetineerde vader (P5)

4.2.3 Mogelijkheden tot beeldbellen

Tijdens de interviews hebben gedetineerde vaders, moeder, kinderen/jongeren, interne en externe professionals diverse suggesties naar voren gebracht over de mogelijkheden tot beeldbellen binnen PI Leeuwarden. Externe professionals benadrukken het belang van het versterken van de vader-kindrelatie door beeldbellen. Hierbij wordt aangegeven dat het

beeldbellen in een vroeg stadium van detentie dient plaats te vinden en goed wordt opgenomen in het D&R-plan (detentie & re-integratie) van de gedetineerde vaders.

"Maar ik denk ook ja, eerder het beeldbellen met kinderen, dus echt de omgang met kinderen verstevigen zodat het ook goed in het D&R-plan meegenomen kan worden."

- Externe professional (P11)

Gedetineerde vaders, moeder, kinderen/jongeren en interne professionals onderstrepen het belang van beeldbellen tijdens avonduren. Hierdoor kunnen vaders bijvoorbeeld hun kind(eren) welterusten wensen voordat zij op bed gaan, wat zowel het kind als de vader een goed gevoel geeft. Daarnaast is het prettig om elkaar (live) te kunnen zien, waardoor de interactie tastbaarder wordt.

"Beeldbellen, het vader-kind beeldbellen, volgens mij kan dit momenteel alleen overdag. Ik vind dat het weer terug uitgebreid moet worden naar de avond."

- Interne professional (P9)

"En dan kan je elke keer bijvoorbeeld het hele gezin hebben met zijn allen achter die camera, in plaats dat je zeg maar alleen belt, dus is toch even wat anders of zo."

- Kind (P2)

4.2.4 Kindvriendelijke omgeving

De interne en externe professionals geven tijdens de interviews aan dat een kindvriendelijke omgeving cruciaal is voor het faciliteren van positieve en betekenisvolle interacties tussen gedetineerde vaders en hun kinderen. Een kindvriendelijke omgeving zorgt ervoor dat een kind zich in een prettige omgeving bevindt en zich op zijn gemak voelt.

"En dan in de setting een kindvriendelijke ruimte, dus niet kaal en beton, maar wat vrolijk aangekleed, dan wel met muurschilderen van verschillende settingen en nationaliteiten, zodat voor iedereen wel wat te vinden valt."

- Interne professional (P7)

4.3 Persoonlijke ondersteuning voor vaders en gezinnen

Het tweede thema richt zich op de ondersteuning voor gedetineerde vaders en gezinnen. Hierbij staat maatwerk centraal, evenals de vadervleugel en trainingen. Gedetineerde vaders, interne en externe professionals hebben hun wensen, behoeften en eventuele uitdagingen binnen dit thema besproken.

4.3.1 Gezinsgerichte aanpak

Binnen PI Leeuwarden wordt de gezinsgerichte aanpak benadrukt door gedetineerde vaders, interne en externe professionals. Hierbij komt het belang van maatwerk voor gezinnen naar voren. Elk gezin is uniek, zoals blijkt uit een voorbeeld: er zijn gedetineerde vaders waarvan gezinnen zich op korte afstand bevinden die het liefst dagelijks op bezoek komen. Aan de andere kant zijn er vaders waarvan gezinnen ver weg wonen, waarbij zij af en toe op bezoek kunnen komen vanwege de afstand. Daarom is er behoefte aan een individuele benadering om specifiek te kijken naar de situatie en behoeften van elke gedetineerde vader en zijn gezin. Dit vereist een nauwe interactie tussen de gedetineerde vader, zijn gezin en het team van penitentiaire inrichtingsmedewerkers, om zo de faciliteiten en ondersteuning te kunnen bieden die het beste aansluiten bij hun individuele omstandigheden.

“Ja, ja, juist meer individueel kijken inderdaad, nou, welk groepje kunnen we om me heen plaatsen en wat bij jou past, wat past bij je gezin, vooral bij je gezin, hè?”

- Gedetineerde vader (P4)

4.3.2 Vadervleugel

Gedetineerde vaders geven aan dat ze graag op een vadervleugel geplaatst willen worden, zodat ze met gelijkgestemden op één afdeling zitten. De gedetineerde vaders kunnen hierdoor meer met elkaar praten over hun gezin, waardoor ze elkaar motiveren om een goede vader te zijn tijdens detentie.

“Nou jammer dat er niet een afdeling is waar je dan wat meer vaders hebt. Kijk, ik doe de detentie op mijn eigen manier. Ik ben veel aan het werk, en ik ben zo weinig mogelijk op de afdeling, want ik kan me toch nergens... Maar dat je daarin een beetje gelijkgestemden hebt, dat zou beter zijn.” - Gedetineerde vader (P5)

Interne professionals geven aan dat een vadervleugel zowel een voordeel als een nadeel heeft. Vaders kunnen elkaar positief beïnvloeden op de afdeling door met elkaar te praten over het vaderschap, maar tegelijk wordt de positiviteit bij andere afdelingen weggenomen doordat de ‘rustige’ mensen bij elkaar worden geclusterd.

“Uhm, dit vind ik aan de ene kant wel een lastige, uhm ik ben op zich tegen het clusteren van. Als je alleen maar vaders op 1 vleugel gaat zetten, natuurlijk haalt dat ergens... kan het positief beïnvloeden. Uhm, tegelijkertijd haal je de positiviteit weg bij alle andere afdelingen die daar omheen zitten” - Interne professional (P7)

4.3.3 Trainingen voor vaders

De interne en externe professionals hebben aangegeven dat zij trainingen voor vaders in detentie als waardevol beschouwen, zoals de training “Mijn Kind en Ik”. Deze trainingen kunnen bijvoorbeeld de levensfasen van de kinderen van gedetineerde vaders behandelen. Daarnaast kan een gespreksgroep opgezet worden met andere vaders, waarbij de vaders ervaringen uitwisselen met elkaar. Hierdoor worden de vaders steviger in het vaderschap gezet.

“Toch denk ik aan trainingen en cursussen, en ook misschien gespreksgroepen met andere vaders. Hoe denk jij daarover? Wat zijn jouw ideeën daarbij? Ja, daar ben ik wel heel erg voorstander van. Een stukje onderwijs en een stukje praten met elkaar en ervaringen uitwisselen.” - Interne professional (P10)

4.4 Vroegtijdig informatie geven aan vaders en gezinnen

Het derde thema richt zich op de informatievoorziening aan gezinnen. Gedetineerde vaders, interne en externe professionals hebben input gegeven over het verstrekken van informatie aan vaders in detentie over trainingen en contactmogelijkheden. Ook hebben zij gesproken over de wensen en behoeften met betrekking tot het beschikbare informatiemateriaal voor gezinsleden.

4.4.1 Duidelijkheid over de periode van detentie

Gedetineerde vaders benadrukken het belang van gedetailleerde informatie bij binnenkomst in detentie, zodat ze zich bewust zijn van hun opties en mogelijkheden, vooral als vader zijnde. Ze willen weten welke rechten ze hebben om contact te onderhouden met hun gezin.

“Dat is ook iets hé, gewoon informatievoorziening kan ook veel beelden hé, dus van wat er wel en niet mogelijk is, bijvoorbeeld van als ze dus weten dat je vader bent dan bijvoorbeeld je mentor even met je gaat zitten van goh, deze opties zijn er en bij deze mensen in de organisatie kun je terecht en dat dan samen doornemen.”

- Gedetineerde vader (P4)

Een ander belangrijk aspect dat wordt aangegeven door gedetineerde vaders en interne professionals, is het verstrekken van informatie aan kinderen over detentie en wat ze kunnen verwachten tijdens bezoek of ouder-kinddagen. Dit kan bijvoorbeeld door middel van een informatieboekje of door het tonen van een voorlichtingsvideo. Zo krijgen kinderen een realistisch beeld van een penitentiaire inrichting, wat helpt bij hun voorbereiding op bezoekmomenten.

“En stel je voor dat je kind op bezoek komt, krijgen ze met heel veel te maken. Ze krijgen bijvoorbeeld te maken met een controle met een hond. Dus dan krijg je: wat komt die hond doen? En dan kan je bij binnenkomst een klein beetje voorbereiden van wat er allemaal hier te vinden is, wat ze kunnen meemaken als ze op bezoek komen of de vader-kinddag, dus ik denk dat op dat gebied.” - Gedetineerde vader (P6)

“In ieder geval alleen al kinderen, moeders natuurlijk ook, maar met name ook kinderen informatie bieden. Nou komt het eigenlijk ook weer een beetje terug in een ander puntje, bijvoorbeeld: hoe ziet zo’n detentie eruit? Wat doet papa op een dag?

- Interne professional (P10)

Ook kwam uit de interviews met de interne professionals naar voren dat het verstrekken van informatie aan moeders/verzorgers belangrijk is. De moeders/verzorgers kunnen hierdoor op de hoogte worden gebracht van wat wel en niet is toegestaan in een penitentiaire inrichting, en waar ze zich moeten melden bij een eerste bezoekmoment. Dit voorkomt frustraties en

teleurstellingen.

“Die informatie is gewoon belangrijk, weten wanneer je waar moet zijn, en wat er wel en wat er niet kan. Dit voorkomt teleurstellingen en frustraties, want als dit er is dan is het in de aanwezigheid van het kind, en dat is altijd slecht.”

- Interne professional (P7)

Tot slot benadrukt een externe professional hoe belangrijk het is voor externe organisaties om heldere informatie te verstrekken over het strafproces aan gezinsleden. Dit omvat uitleg over de stappen die plaatsvinden tijdens een strafzaak, zodat gezinnen weten wat ze kunnen verwachten tijdens detentie.

“Nou, bij die kinderen, heel vaak bij die achterblijvers, dus de uitleg over het strafproces hè.” - Externe professional (P11)

4.5 Implementatie: draagvlak en borging

Het vierde thema richt zich op het creëren van draagvlak en borging van de gezinsbenadering binnen PI Leeuwarden. Draagvlak creëren houdt in dat betrokkenen, zoals de interne professionals, de visie en aanpak van de gezinsbenadering begrijpen en ondersteunen. Dit thema onderzoekt hoe de gezinsbenadering is geïntegreerd in het D&R-plan (detentie & re-integratie), waarbij stukken zijn opgesteld die de visie en uitvoering van deze benadering beschrijven. Daarnaast gaat het om het waarborgen van de gezinsbenadering, zodat het standhoudt op lange termijn en bestand is tegen personeelwisselingen. Daarbij wordt rekening gehouden met lokale overwegingen rondom veiligheid.

4.5.1 Draagvlak creëren onder het personeel

Het draagvlak onder het personeel voor de gezinsbenadering binnen PI Leeuwarden is van cruciaal belang voor een succesvolle integratie. Het feit dat de gezinsbenadering eerder heeft bestaan in PI Leeuwarden heeft geleid tot terughoudendheid onder het personeel en een gebrek aan actieve verantwoordelijkheid.

“Niemand voelt zich verantwoordelijk voor, dat is het. Niemand heeft genoeg... Niemand heeft het gevoel: ik wil/moet hier iets mee.” Interne professional (P9)

Als gevolg daarvan benadrukken interne professionals tijdens interviews en observaties de noodzaak van effectieve communicatie en betrokkenheid. Zij hebben aangegeven dat begrip en acceptatie essentieel zijn voor het integreren van de gezinsbenadering. Een interne professional verwoordde dit als volgt:

“Er werken allemaal nog collega's van mij die in de tijd van de EBI hier hebben gezeten, dus hè? Dat hele zware Marwei regime hè, wat we hier hadden. Dus die snappen er echt helemaal niets van, die denken: wat is dit voor onzin? Ja, gaan ze een beetje zitten knutselen daar. Daar ga ik mijn tijd niet aan, hè? Dus ergens moet je ook je organisatie verstaan en dat systeem snappen van hoe dat hier werkt, om ze mee te krijgen. Dus je hebt beide poten nodig om te vertellen en dan krijg je ze, want ik hè, ik denk dat iedereen snapt dat je dit nodig hebt, als je het goed verteld.”

- Interne professional (P8)

Om het draagvlak verder te vergroten, geven interne professionals aan om de redenen achter de gezinsbenadering duidelijk te communiceren naar het personeel binnen de penitentiaire inrichting. Dit kan worden besproken tijdens MT/MK overleggen, wat bijdraagt aan een grotere bekendheid en begrip van de gezinsbenadering binnen de inrichting.

"De waarom, dat moeten we ook beter naar voren brengen. Waarom we dit met elkaar doen? Want het is nog te veel gewoon een extraatje voor gedetineerden, maar dat is het niet. Nee, dat is het gewoon niet." - Interne professional (P8)

Ook is het belangrijk om regelmatig informatie te verzamelen over wat het personeel nodig heeft en wat zij belangrijk vinden. Op deze manier kan de betrokkenheid onder het personeel worden vergroot.

"Dus ook het halen van informatie, dus wat hebben mensen nodig en wat vinden mensen belangrijk en meenemen in de overwegingen." - Interne professional (P7)

Uit de interviews met de interne professionals blijkt dat er personeel is dat enthousiast is en zich wil inzetten voor de gezinsbenadering. Dit draagt bij aan een omgeving die bevorderlijk is voor de implementatie ervan.

“Nee, het personeel wil echt wel. Wij willen als casemanagers daar ook echt wel wat in doen. De PIW’ers die op de C-vleugel werken, wat eerst de vader vleugel was, die zijn daar gaan werken, omdat ze op de vadervleugel wilden werken, dus er zijn genoeg personeelsleden die zich daarvoor willen inzetten.”

- Interne professional (P9)

4.5.2 Borging van de gezinsbenadering

Om de gezinsbenadering te borgen hebben interne professionals aangegeven dat het trainen van personeel cruciaal is. Een training kan ervoor zorgen dat het personeel niet alleen de benodigde vaardigheden en kennis bezitten, maar ook een geschikte mindset ontwikkelen. Dit is belangrijk omdat het personeel dan beter kan omgaan met gedetineerden die vader zijn en hun vaderrol willen blijven vervullen, ondanks hun detentie.

“Uhm, ik denk een stukje mindset en ontwikkeling met betrekking tot het omgaan met gedetineerden die vader zijn en de vaderrol vertolken, en die over het stukje gedetineerden heen kunnen stappen.” - Interne professional (P7)

Daarnaast is het aanstellen van een gezinsfunctionaris een sleutel tot het succes van de gezinsbenadering. Deze persoon zal de coördinatie en uitvoering van de gezinsbenadering op zich nemen en fungeren als het aanspreekpunt voor zowel personeel als gedetineerden. Uit de interviews blijkt dat zonder een gezinsfunctionaris de gezinsbenadering niet effectief kan worden uitgevoerd binnen de penitentiaire inrichting.

“Een gezinsfunctionaris. Gewoon iemand die zich fulltime hiermee bezighoudt. Niet één dag in de week, gewoon fulltime.” - Interne professional (P9)

Om dit aspect verder te benadrukken kwam uit de interviews naar voren dat het blijven bestaan van de interne werkgroep belangrijk is. De werkgroep kan de voortgang en consistentie van de gezinsbenadering waarborgen, vooral als de gezinsfunctionaris tijdelijk afwezig is door bijvoorbeeld ziekte of vakantie.

“Ook met de reden als er een gezinsfunctionaris komt, en die valt weg dat er een werkgroep is die er helemaal in zit, die weet hoe het werkt, die weet wat er gebeurt.”
- Interne professional (P9)

Een belemmering bij het aanstellen van een gezinsfunctionaris is de beschikbaarheid van tijd en geld. In de penitentiaire inrichting wordt vaak aangegeven dat ze er geen tijd voor hebben of dat er mensen tekortkomen om de gezinsbenadering op te pakken. Terwijl financiële middelen cruciaal zijn om meer mensen te kunnen aannemen, wat zorgt voor meer ruimte en inzet van personeel om de gezinsbenadering te faciliteren.

“Nou, ja, ja, belemmeringen worden natuurlijk altijd onderworpen in tijd. We hebben er geen tijd voor, mensen zitten te kort, en we hebben het inzicht niet, hè.”
- Interne professional (P10)

Tot slot wordt aangegeven dat maatwerk noodzakelijk is om de gezinsbenadering te laten aansluiten bij de unieke context van PI Leeuwarden. Dit betekent dat er rekening gehouden moet worden met de unieke uitdagingen en mogelijkheden binnen deze inrichting. PI Leeuwarden is namelijk verschillend van PI Veenhuizen, doordat PI Leeuwarden een GVM-hoog inrichting is. In zo'n inrichting kunnen gedetineerden geplaatst worden die intensiever toezicht nodig hebben van het personeel en minder bewegingsvrijheid hebben. Een hoog beveiligingsniveau kan impact hebben op de implementatie van de gezinsbenadering. Er moet goed gekeken worden naar wat er wel toegelaten kan worden en wat niet.

“Uhm, ja, draai ik hem om en zou ik hem vanuit de PI bekijken, dan denk ik wel dat veiligheid een grote is, met het kader van wat kan er toegelaten worden en wat kan er niet toegelaten worden. Dus dan wordt één van de belangrijkste, denk ik.”
- Interne professional (P7)

4.6 Samenwerking met ketenpartners voor optimale gezinsondersteuning

Het vijfde thema richt zich op de samenwerking tussen penitentiaire inrichtingen en ketenpartnerorganisaties om gezinnen zo goed mogelijk te ondersteunen tijdens detentie. Dit

omvat duidelijke taken en een heldere rolverdeling, effectieve communicatie en nauwkeurige informatiedeling.

4.6.1 Duidelijke structuur over de taken/rolverdeling

Uit de interviews met de interne en externe professionals blijkt dat de taken/rolverdeling van beide partijen nog niet duidelijk zijn. Terwijl een heldere rolverdeling zorgt voor een efficiënte samenwerking en voorkomt verwarring. Om dit te bereiken, zijn duidelijke afspraken en afstemming nodig over de taken van de penitentiaire inrichting en van de ketenpartners met betrekking tot de gezinsbenadering. Zo dient er in eerste instantie afgestemd te worden of het verantwoord is dat een gedetineerde vader überhaupt mag deelnemen aan de gezinsbenadering.

“Wat zijn onze taken, wat zijn jullie taken hoe, hoe vliegen we die samenwerking aan? Hoe vullen we die in?” - Interne professional (P10)

*“En dan zou je een hele mooie handreiking kunnen schrijven, want dat hebben ze dus ook gedaan, nou, het bestuurlijk akkoord of alle nazorg voor jeugdige ex-gedetineerden. Nou, je kan het zo gek niet bedenken of er is gewoon een prachtige handreiking waar precies in staat wie wat mag doen. Dan ben je al heel ver.”
- Externe professional (P12)*

4.6.2 Duidelijke communicatie en informatie-uitwisseling bij binnenkomst gedetineerde

Een effectieve gezinsbenadering begint met duidelijke communicatie zodra een gedetineerde binnenkomt in de penitentiaire inrichting. Externe professionals voeren screenings uit op de gedetineerde vaders om te achterhalen of er kinderbeschermingsmaatregelen van toepassing zijn. Het is belangrijk om te weten of de gedetineerde vader gezag heeft over zijn kinderen of dat er een contactverbod is. Een externe professional benadrukt hierdoor de noodzaak van dergelijke standaardvragen:

*“Ik zou het een hele mooie standaardvraag vinden, is er sprake van minderjarige kinderen en is er sprake van een kinderbeschermingsmaatregel.”
- Externe professional (P13)*

Daarnaast is het van belang om na te gaan of er huiselijk geweld heeft plaatsgevonden waarbij de kinderen mogelijk betrokken waren. Deze informatie vanuit de ketenpartners, zoals de Reclassering, het Zorg-en Veiligheidshuis en het Regiecentrum Bescherming en Veiligheid, dient vroegtijdig en nauwkeurig te worden gedeeld met de penitentiaire inrichting om passende ondersteuning te kunnen bieden.

“En ja, het gezag, ja of nee, of dat er een contactverbod ligt, misschien wel om reden of dat er hé, als er sprake is geweest van huiselijk geweld, waar die kinderen bij betrokken zijn geweest of wat ze hebben gezien dat we die informatie daar ook uit kunnen filteren” - Externe professional (P11)

Ook interne professionals benadrukken het belang van transparante communicatie en samenwerking tussen de betrokken partijen.

*“Dus wat we doen moet je ook naar buiten brengen. Je moet het delen met elkaar, wij moeten ook niet zomaar iets doen als we niet met buiten hebben gesproken, denk ik.”
- Interne professional (P8)*

Een belemmering in het uitwisselen van informatie zijn de juridische eisen rond privacybescherming, wat vraagt om zorgvuldige afwegingen van wat wel en niet gedeeld kan worden.

“Dat is de grootste belemmering en daar bedoel ik dan mee van: Wat mag je privacy technisch? Hoe kan je een goede inschatting maken? Hoe kan je die vervolgens goed delen? In hoeverre klopt het dan ook zodat je zo een vergaande beslissing kan nemen?” - Externe professional (P12)

Om de resultaten overzichtelijk weer te geven, is een tabel gemaakt van de vijf thema's en de bijbehorende aspecten. Zie tabel 3.

Tabel 3. Overzicht van de resultaten

Thema	Subthema	Behoeften/wensen	Belemmeringen	Bevorderingen
Faciliteren van flexibel en frequent gezinscontact	Flexibel bezoek	Fysiek contact tijdens bezoek, meer flexibele bezoektijden, bezoek van het hele gezin	Misbruik contactmogelijkheden (contrabande)	-
	Frequentie en duur gezinskamer	Vaker en langer gebruik van de gezinskamer	Beperkte beschikbaarheid (één gezinskamer voor 284 gedetineerden)	-
	Mogelijkheden tot beeldbellen	Beeldbellen in de avonduren, en in een vroeg stadium van detentie	Misbruik contactmogelijkheden (contrabande)	-
	Kindvriendelijke omgeving	Vrolijke aankleding en muurschilderingen	-	-
Persoonlijke ondersteuning voor vaders en gezinnen	Gezinsgerichte aanpak	Maatwerk voor gezinnen: individuele benadering		-
	Vadervleugel	Plaatsing op de vadervleugel	Clustering kan positiviteit bij andere afdelingen wegnemen	
	Trainingen voor vaders	Trainingen aanbieden zoals “Mijn Kind & Ik”, opzetten van een gespreksgroep met andere vaders	-	-
Informatievoorziening voor vaders en gezinnen	Duidelijkheid	Gedetailleerde informatie bij binnenkomst aan gedetineerde vaders en hun gezin	-	-
Implementatie: draagvlak en borging	Draagvlak creëren onder het personeel	Effectieve communicatie en betrokkenheid	Terughoudendheid personeel, gebrek aan verantwoordelijkheid	Personeel is enthousiast en wil zich inzetten voor de gezinsbenadering
	Borging van de gezinsbenadering	Training aan het personeel, aanstellen gezinsfunctionaris, interne werkgroep bestaan, en maatwerk PI Leeuwarden	Beschikbaarheid van tijd en geld, GVM-hoog inrichting	-
Samenwerking met ketenpartners	Duidelijk structuur over de taken/rolverdeling	Helderheid over wie doet wat en wanneer?	Gebrek aan duidelijke afspraken en afstemming	-
	Communicatie en informatie-uitwisseling	Vroegtijdig en nauwkeurig informatie uitwisselen	Juridische eisen rond privacybescherming	-

5. Conclusie en discussie

5.1 Conclusie

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te verkrijgen in de wensen, behoeften, bevorderingen en belemmeringen van gedetineerde vaders, moeders/verzorgers, kinderen/jongeren, interne en externe professionals omtrent de geplande implementatie van de gezinsbenadering binnen PI Leeuwarden. Dit is bereikt door middel van de volgende onderzoeksvraag: *“Wat zijn de wensen en behoeften bij het implementeren van de Gezinsbenadering binnen PI Leeuwarden, en wat belemmert of bevordert deze geplande implementatie?”* Dit vraagstuk is relevant gezien de noodzaak om de gezinsondersteuning binnen penitentiaire inrichtingen te optimaliseren, wat essentieel is voor het welzijn van gedetineerden en hun gezinnen (Ultee et al., 2003; Venema et al., 2021). Daarbij wordt specifiek gericht op de impact van gedetineerde vaders op gezinnen, een aspect dat in het Nederlandse wetenschappelijk onderzoek vaak onderbelicht is gebleven (Ten Kate, 2024). De onderzoeksvraag is opgedeeld in twee deelvragen en beantwoord aan de hand van 15 semi-gestructureerde diepte-interviews.

5.1.1 Deelvraag 1: wensen en behoeften

De eerste deelvraag was: *“Welke specifieke wensen en behoeften hebben gedetineerde vaders, moeders/verzorgers, kinderen, interne en externe professionals met betrekking tot de Gezinsbenadering?”* In deze sectie worden de specifieke wensen en behoeften van de verschillende actoren besproken.

Het eerste thema wat naar voren komt in de resultaten is de sterke behoefte naar flexibel en frequent gezinscontact. Kinderen en jongeren verlangen naar meer mogelijkheden om hun gedetineerde vader te knuffelen en tijd door te brengen als gezin, zonder beperkingen van de reguliere bezoekersruimte. Dit verlangen benadrukt de behoefte aan emotionele verbondenheid, zoals beschreven in Bowlby's hechtingstheorie, waarin wordt gesteld dat regelmatige interacties tussen ouder en kind cruciaal zijn voor het welzijn en de ontwikkeling van een veilige hechtingsband (Bowlby, 1982). De behoefte om de gezinskamer vaker en langer te gebruiken sluit hierbij aan.

Daarnaast tonen de resultaten aan dat flexibele bezoektijden en avondbeeldbellen cruciaal zijn voor het versterken van het contact tussen gedetineerden en hun gezinnen. Dit versterkt niet alleen de hechtingsband tussen gedetineerden en gezinnen, maar ook de bredere

sociale binding zoals beschreven door Hirschi (1968). Hirschi stelt dat een sterke sociale binding een beschermende factor vormt tegen delinquent gedrag van het kind. Flexibele bezoektijden die aansluiten bij werk-en schooltijden, evenals avondbeeldbellen, bieden gedetineerden meer mogelijkheden om regelmatig contact te onderhouden met hun gezin (Hirschi, 2017). Deze vormen van contact zijn essentieel voor de vader-kindrelatie en dragen bij aan het verminderen van gedrags- en opvoedingsproblemen bij kinderen (Lösel et al., 2012).

Een kindvriendelijke omgeving binnen de penitentiaire inrichting wordt herhaaldelijk genoemd als een belangrijke behoefte. Bezoekruimtes die aantrekkelijk zijn voor kinderen, met muurschilderingen en speelgoed, kunnen bijdragen aan een positieve ervaring voor de kinderen. Dit sluit aan bij het onderzoek van Roest en Hardeveld (2020), waaruit blijkt dat een positieve omgeving de impact van detentie op kinderen kan verminderen.

Een tweede belangrijk thema is de behoefte aan persoonlijke ondersteuning voor gedetineerde vaders en hun gezinnen. Initiatieven zoals een speciale vadervleugel en trainingen zoals “Mijn Kind & Ik” worden gezien als waardevolle middelen om de vader-kindrelatie te versterken en de ouderrol te ondersteunen, ondanks de beperkingen van detentie (Clancy & Maguire, 2017b; Hoekstra & Den Bak, 2021). Daarnaast is er een sterke nadruk op een gezinsgerichte aanpak die maatwerk biedt, waarbij rekening wordt gehouden met de unieke situaties en behoeften van elk gezin.

Een derde thema is de behoefte aan duidelijke en tijdige informatievoorziening voor gedetineerde vaders en hun gezinnen. Volgens gedetineerde vaders is het belangrijk om bij binnenkomst informatie te ontvangen over hun rechten en beschikbare contactmogelijkheden. Dit komt terug in de evaluatie van het IWW-project, waarbij gedetineerden niet op de hoogte zijn van de mogelijkheden die onder de gezinsbenadering vallen (Clancy & Maguire, 2017a). Daarnaast hebben kinderen/jongeren en moeders de behoefte aan informatie over wat zij kunnen verwachten tijdens hun bezoek, om hen beter voor te bereiden en frustraties te voorkomen.

Een vierde thema dat uit dit onderzoek naar voren is gekomen, is de behoefte aan draagvlak en borging van de gezinsbenadering binnen PI Leeuwarden. Effectieve communicatie en betrokkenheid zorgen er volgens de interne professionals voor dat het personeel gemotiveerd wordt om zich in te zetten voor de gezinsbenadering. Deze bevindingen sluiten aan bij het participatief managementmodel, waarbij het betrekken van personeel als eerste stap wordt gezien bij de implementatie van veranderingen (Bouma & Emans, 2005). Daarnaast is er behoefte aan het aanstellen van een gezinsfunctionaris en het

behouden van een interne werkgroep, wat cruciaal is voor de continuïteit en effectiviteit van de gezinsbenadering. Dit benadrukt ook de noodzaak van passende trainingen en maatwerk binnen PI Leeuwarden. Eerder onderzoek bevestigt deze bevindingen, waarin de rol van gespecialiseerd personeel en een effectieve organisatiestructuur essentieel blijken voor het implementeren van de gezinsbenadering binnen penitentiaire inrichtingen (Van Der Wees et al., 2014).

Het vijfde thema richt zich op de behoefte aan een goede samenwerking met ketenpartners, zoals de Reclassering, het Zorg-en Veiligheidshuis en het Regiecentrum Bescherming en Veiligheid. De interne en externe professionals hebben behoefte aan een heldere structuur in de taken/rolverdeling, evenals een duidelijke communicatie en informatie-uitwisseling. Eerder onderzoek wijst uit dat duidelijke communicatie de basis is voor een goede samenwerking tussen twee partijen (Van Duijvenbooden & Pattje, 2010).

5.1.2 Deelvraag 2: belemmeringen en bevorderingen

De tweede deelvraag was: *“Welke percepties hebben betrokkenen over factoren die de implementatie van de Gezinsbenadering binnen PI Leeuwarden bevorderen of belemmeren?”*

Uit de resultaten blijkt dat bepaalde wensen en behoeften gepaard gaan met factoren die de implementatie van de gezinsbenadering kunnen belemmeren of bevorderen. Er is een afwegingsdilemma tussen enerzijds veiligheid en anderzijds intensivering van contact. Bij het faciliteren van flexibel en frequent gezinscontact wordt herhaaldelijk genoemd dat er risico bestaat op misbruik van contactmogelijkheden, zoals contrabande. Dit omvat het smokkelen van verboden voorwerpen door kinderen/jongeren en moeders, of het geven van signalen aan gedetineerde vaders (Dienst Justitiële Inrichtingen, 2023a). Deze praktijken worden gezien als een potentieel beveiligingsrisico binnen PI Leeuwarden, wat kan leiden tot striktere maatregelen, zoals intensiever toezicht tijdens bezoeken. Hierbij sluit aan dat PI Leeuwarden wordt geclassificeerd als een GVM-hoog inrichting.

Daarnaast beschouwen betrokkenen de beperkte beschikbaarheid van één gezinskamer voor 284 gedetineerden als belemmering voor de implementatie. Dit tekort aan ruimte beperkt de mogelijkheid voor gedetineerden om regelmatig en flexibel contact te onderhouden met hun gezin, aangezien de vraag groter is dan het aanbod.

Verder blijkt uit de resultaten dat clustering door een speciale vadervleugel als een potentiële belemmering voor de gezinsbenadering kan worden gezien, vanwege de zorgen dat het de positieve dynamiek elders in de penitentiaire inrichting kan verminderen. Eerdere studies tonen echter aan dat gespecialiseerde vadervleugels juist kunnen bijdragen aan het

behoud en de verbetering van gezinsrelaties tijdens detentie. Bovendien huisvesten deze vleugels slechts een beperkt aantal vaders, wat betekent dat niet alle rustige vaders van de reguliere afdeling verdwijnen (Venema et al., 2021; Clancy & Maguire, 2017b; Clancy & Maguire, 2020). Dit illustreert de complexiteit van het implementeren van de gezinsbenadering binnen een penitentiaire context, waarin diverse wensen en behoeften zorgvuldig afgewogen moeten worden.

Bij het implementeren van de gezinsbenadering is draagvlak en borging van belang. In PI Leeuwarden heeft de gezinsbenadering enkele jaren geleden al bestaan, wat heeft geleid tot terughoudendheid bij het personeel. Het wantrouwen dat hierdoor is ontstaan, weerhoudt het personeel ervan om de verantwoordelijkheid te nemen om de gezinsbenadering opnieuw op te starten. Dit gebrek aan vertrouwen vormt een belemmerende factor voor de implementatie, omdat het een gevoel van onzekerheid onder het personeel creëert en hun betrokkenheid verkleint. Betrokkenen ervaren ook een gebrek aan duidelijke communicatie over de doelstellingen, procedures en voordelen van de gezinsbenadering, wat verdere onrust veroorzaakt (Wittenberg, 1996). Een belemmering in de borging van de gezinsbenadering is de beschikbaarheid van financiële middelen en tijd. Momenteel ontbreekt een gezinsfunctionaris en worden er geen trainingen gegeven, vanwege een tekort aan toegewezen uren.

Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat er een gebrek is aan duidelijke afspraken en afstemming tussen de penitentiaire inrichting en ketenpartners, wat kan zorgen voor verwarring. Bovendien worden juridische eisen rond privacybescherming gezien als een belemmering, omdat deze richtlijnen bepaald wat ketenpartners en penitentiaire inrichtingen met elkaar mogen delen over gedetineerden en hun gezinnen. Dit resultaat toont aan waarom de informatie-uitwisseling tussen de twee partijen summier of weinig is (Van Duijvenbooden & Pattje, 2010).

Tot slot is uit de interviews gebleken dat er maar één bevorderende factor is voor de implementatie. Ondanks het wantrouwen over de gezinsbenadering die onder een deel van het personeel heerst, hebben participanten aangegeven dat er personeel is die wel enthousiast zijn en zich willen inzetten. Zo zijn er medewerkers die op een vadervleugel hebben gewerkt, waardoor zij affiniteit hebben met de vaderschap in detentie. Zij kunnen hun ervaringen en enthousiasme delen met hun collega's om het draagvlak onder het personeel te vergroten.

5.1.3 Centrale conclusie

Bevindingen uit dit onderzoek laten zien dat er een sterke behoefte is aan flexibel en frequent gezinscontact, persoonlijke ondersteuning, duidelijke informatie bij aanvang van detentie, draagvlak en borging binnen de inrichting, en effectieve samenwerking met ketenpartners zoals Reclassering, Zorg-en Veiligheidshuis en Regiecentrum Bescherming en Beveiliging. Deze aspecten dragen bij aan het versterken van de gezinsrelaties, verminderen van recidive en bevorderen de re-integratie van gedetineerden. Het enthousiasme en de toewijding van gemotiveerd personeel spelen een belangrijke rol bij het vergroten van het draagvlak binnen de inrichting en bij het succesvol implementeren van de gezinsbenadering.

Echter, de implementatie van de gezinsbenadering kan worden belemmerd door zorgen over veiligheidsrisico's, zoals contrabande en privacykwesties, beperkte beschikbaarheid van ruimte voor gezinscontact, weerstand binnen het personeel vanwege eerdere ervaringen en een gebrek aan duidelijke communicatie en samenwerking met ketenpartners. Daarnaast vormen financiële beperkingen en een gebrek aan specifiek toegewezen uren voor gezinsgerelateerde activiteiten obstakels.

5.2 Discussie

5.2.1 Sterke en zwakke punten

Een sterk punt van dit onderzoek was het aanvullen van bestaande kennis over vaderschap in detentie. Zoals eerder aangegeven is er beperkt onderzoek gedaan naar de specifieke impact van gedetineerde vaders op gezinnen binnen de Nederlandse context, in vergelijking met gedetineerde moeders. Dit onderzoek heeft de leemte aangevuld door zich te concentreren op de implementatie van de gezinsbenadering in PI Leeuwarden. Door eerst de wensen en behoeften van gedetineerde vaders, hun gezinnen en betrokken professionals te onderzoeken, werden vervolgens factoren geïdentificeerd die bevorderend en belemmerend zijn voor deze implementatie. Hierbij heeft dit onderzoek bijgedragen aan de eerste stappen in de implementatie van de gezinsbenadering in PI Leeuwarden.

Een ander sterk punt van dit onderzoek is de samenwerking in de dataverzameling. De interviews zijn altijd in duo's afgenomen, waarbij twee onderzoekers samen het gesprek voerden. Door het integreren van verschillende perspectieven van mede-onderzoekers is de subjectiviteit van de onderzoeker beperkt gebleven, wat bijdraagt aan de onderzoekstriangulatie. Dit houdt in dat meerdere dataverzamelingsmethoden worden gecombineerd om de validiteit en betrouwbaarheid van de bevindingen te vergroten. In dit

geval werden verschillende onderzoekers ingezet om een breder inzicht te verkrijgen tijdens de diepte-interviews (Hennink et al., 2020).

Het derde sterke punt van dit onderzoek is de diversiteit van de participantengroep. Deze groep bestond uit professionals in het gevangeniswezen, ketenpartnerorganisaties, vaders in detentie, moeders/verzorgers en kinderen/jongeren. Door deze heterogeniteit zijn verschillende perspectieven en ervaringen verzameld met betrekking tot de implementatie van de gezinsbenadering (Hennink et al., 2020).

Een belangrijke beperking van dit onderzoek is de relatief kleine steekproefomvang en de onzekerheid over de bereikte saturatie van de data. Hoewel er 15 semi-gestructureerde diepte-interviews zijn uitgevoerd, verdeeld over vijf groepen, varieerde het aantal participanten per groep van slechts één tot maximaal vier. Hierdoor kan niet met zekerheid gezegd worden of extra interviews nieuwe informatie zouden opleveren. Zoals Hennink et al. (2020) hebben aangegeven vereist een heterogene participantengroep mogelijk een grotere steekproefomvang om de variërende ervaringen in elke groep weer te geven.

De tweede beperking is de beperkte participatie van moeders/verzorgers in dit onderzoek. Ondanks de inspanningen om moeders te betrekken via directe benadering door gedetineerde vaders en verspreiding van informatie via ouder-kinddagen, heeft slechts één moeder daadwerkelijk deelgenomen. Dit kan resulteren in een vertekening van de verzamelde perspectieven en ervaringen, omdat de rol van moeders/verzorgers niet volledig is vertegenwoordigd. Toekomstig onderzoek zou zich moeten richten op het vergroten van deze steekproef, om beter begrip te krijgen van hun behoeften en ervaringen.

De derde beperking is de homogene groep kinderen/jongeren. In dit onderzoek zijn de kinderen/jongeren afkomstig uit hetzelfde gezin, wat gevolgen kan hebben voor de generaliseerbaarheid van de bevindingen. Hierdoor is het moeilijk om uitspraken te doen over hoe kinderen in verschillende gezinscontexten over de gezinsbenadering denken. Het vervolgonderzoek zou moeten streven naar een diverse steekproef van kinderen/jongeren.

Tot slot kan de gekozen leeftijdsgrens van 12 jaar voor kinderen en jongeren een beperking vormen. Hoewel één kind jonger dan 12 jaar is geïnterviewd tijdens dit onderzoek, waren de overige kinderen/jongeren 12 jaar of ouder. Hierdoor kunnen de ervaringen van jongere kinderen mogelijk ondervertegenwoordigd zijn in dit onderzoek, wat de generaliseerbaarheid van de bevindingen naar jongere leeftijdsgroepen kan beïnvloeden. Juist voor jongere kinderen kan contact met de gedetineerde vader van groot belang zijn voor hun ontwikkeling. Voor een vervolgonderzoek zou het daarom nuttig zijn om meerdere leeftijden

te onderzoeken om een beter begrip te krijgen van de ervaringen van kinderen in verschillende ontwikkelingsfasen.

5.2.2 Vervolgonderzoek en aanbevelingen

De eerste stap in de implementatie van de gezinsbenadering in PI Leeuwarden is het creëren van draagvlak onder het personeel om het wantrouwen vanwege eerdere ervaringen met de gezinsbenadering weg te nemen. De gezinsbenadering dient door de hele inrichting gedragen te worden, van de directie tot aan de bewaking. Door de betrokkenheid van het personeel kan de gezinsbenadering succesvol worden geïmplementeerd (Roest & Hardeveld, 2020). Een consistente communicatiestrategie en gerichte trainingen zijn de belangrijkste elementen om dit draagvlak te creëren. Een communicatiestrategie zorgt ervoor dat er consistent en transparant wordt gecommuniceerd over doelen, procedures en voordelen van de gezinsbenadering. Bijvoorbeeld het delen van positieve verhalen en resultaten van de gezinsbenadering in PI Veenhuizen. Door concrete voorbeelden te geven van hoe de gezinsbenadering het welzijn van gedetineerden en hun gezinnen kan verbeteren, kan het personeel gemotiveerd raken en het belang van hun eigen rol inzien. Dit helpt om eventuele misverstanden te voorkomen en zorgt ervoor dat iedereen dezelfde verwachtingen heeft (Wittenberg, 1996).

Daarnaast is het belangrijk om constant feedback te vragen van het personeel, zodat zij zich gehoord en betrokken voelen. Door het personeel actief te betrekken en hun een stem te geven in deze geplande implementatie, kan hun vertrouwen in dit project worden vergroot (Bouma & Emans, 2005). Hierbij past een vervolgonderzoek met een nulmeting over de huidige percepties, kennis en houding van het personeel ten opzichte van de gezinsbenadering in PI Leeuwarden. Deze meting kan in kaart brengen hoe het personeel momenteel denkt over de gezinsbenadering, inclusief hun zorgen, twijfels en verwachtingen.

Ook zijn trainingen cruciaal voor personeel. Trainingen en voorlichtingen kunnen het personeel enthousiast maken voor de gezinsbenadering. Het is belangrijk om duidelijk uit te leggen waarom de inrichting de gezinsbenadering wil implementeren en hoe iedereen vanuit zijn of haar functie kan bijdragen aan het creëren van een kindvriendelijke omgeving. Een eenmalige training of voorlichting is niet voldoende om de cultuur in de penitentiaire inrichting te veranderen. Het is een langdurig proces waarin voortdurend moet worden geïnvesteerd (Roest & Hardeveld, 2020).

De volgende stap in het implementeren van de gezinsbenadering is de borging. Een essentieel onderdeel hiervan is de aanstelling van een gezinsfunctionaris. De

gezinsfunctionaris heeft affiniteit met het thema vaderschap in detentie en kan verschillende taken en werkzaamheden vervullen. Dit omvat onder andere het verstrekken van informatie aan gedetineerde vaders en hun gezinnen, het houden van intakegesprekken, het opstellen van gezinsplannen, het onderhouden van contact met ketenpartners, en het coördineren van betekenisvol gezinscontact. Daarnaast fungeert de gezinsfunctionaris als aanspreekpunt voor het personeel, moeders/verzorgers, gedetineerde vaders en ketenpartners (Roest & Hardeveld, 2020). Deze taken kunnen voldoen aan diverse wensen en behoeften van de betrokken partijen, zoals informatievoorziening aan vaders en gezinnen. Hierbij dient wel een nauwkeurige afweging gemaakt te worden tussen veiligheidsrisico's en deze behoeften. Het is ook van belang om aandacht te besteden aan hoe eventuele afwezigheid van de gezinsfunctionaris kan worden opgevangen, bijvoorbeeld door de inzet van de interne werkgroep (Roest & Hardeveld, 2020).

Het onderzoek naar de gezinsbenadering in penitentiaire inrichtingen zal over een periode van twee jaar worden uitgevoerd. De eerste stappen, gericht op het creëren van draagvlak onder het personeel en het borgen van de gezinsbenadering, vormen een startpunt voor de implementatie van de gezinsbenadering binnen PI Leeuwarden. Het is essentieel dat de gezinsbenadering eerst volledig wordt geïntegreerd in de penitentiaire inrichting voordat verdere stappen worden ondernomen, zoals het uitbreiden van de gezinsgerichte faciliteiten en het verder versterken van samenwerkingen met ketenpartners zoals de Reclassering.

Literatuurlijst

- Birt, L., Scott, S., Cavers, D., Campbell, C., & Walter, F. (2016). Member checking. *Qualitative Health Research*, 26(13), 1802–1811.
<https://doi.org/10.1177/1049732316654870>
- Bouma, J., & Emans, B. (2005). Participatief leidinggeven aan organisatieverandering; een onderzoek rond de implementatie van Customer Relationship Management. *Gedrag en Organisatie*, 18(2), 122–138. <https://doi.org/10.5117/2005.018.002.004>
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospect and prospect. *American Journal Of Orthopsychiatry*, 52(4), 664–678. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x>
- Clancy, A., & Maguire, M. (2017a). *Prisoners' children and families: Can the walls be 'invisible'? Evaluation of Invisible Walls Wales*. University of South Wales.
<https://www.nicco.org.uk/userfiles/downloads/5b1e2068aeb4e-iww-final-report-for-publication-december.pdf>
- Clancy, A., & Maguire, M. (2017b). Prisoners and their children: An innovative model of 'whole family' support. *European Journal Of Probation*, 9(3), 210–230.
<https://doi.org/10.1177/2066220317742634>
- Clancy, A., & Maguire, M. (2020). 'He is a New Man, a Proper Family Man': The Impact of a Specialist 'Family Wing' on the Quality of Family Relationships and Paternal Identity among Imprisoned Fathers. *The Howard Journal Of Crime And Justice*, 60(1), 101–121. <https://doi.org/10.1111/hojo.12395>
- De Vet, S. (2023). Ook in detentie blijf je vader. *De Pedagoog*, 18–19.
<https://exodus.nl/nieuws/ook-in-detentie-blijf-je-vader>
- Dienst Justitiële Inrichtingen. (2023a, oktober 9). *Contrabande (verboden spullen)*. DJI.
<https://www.dji.nl/justitiabelen/onderwerpen/contrabande>
- Dienst Justitiële Inrichtingen. (2023b, december 7). *Afdeling Intensief Toezicht (AIT)*. DJI.
<https://www.dji.nl/justitiabelen/volwassenen/regimes-en-doelgroepen/afdeling-intensief-toezicht-ait>
- Dienst Justitiële Inrichtingen. (2024, 26 maart). *Penitentiaire Inrichtingen*. DJI.
<https://www.dji.nl/locaties/themas/penitentiaire-inrichtingen>
- Dirkzwager, A., Nieuwbeerta, P., & Fiselier, J. P. (2009). Onbedoelde gevolgen van vrijheidsstraffen. *Tijdschrift Voor Criminologie*, 51(1), 21–41.
https://tijdschriften.boomcriminologie.nl/tijdschrift/tijdschriftcriminologie/2009/1/TvC_0165-182X_2009_051_001_002

- Garcia, B. R., Waterschoot, K., & Luijkx, K. (2018). *Handreiking. Het verhaal als kwaliteitsinstrument: Een toepassing van narratief onderzoek voor de ouderenzorg*. Tilburg University.
<https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/handreiking-het-verhaal-als-kwaliteitsinstrument-een-toepassing-v>
- Gezinsbenadering. (2022). *De Gezinsbenadering in een notendop*.
<https://www.gezinsbenadering.nl/over-ons#notendop>
- Glaze, L. E., & Maruschak, L. M. (2008). *Parents in Prison and Their Minor Children*. Bureau of Justice Statistics. <https://bjs.ojp.gov/content/pub/pdf/pptmc.pdf>
- Goffman, E. (1962). Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates. *American Sociological Review*, 27(4), 555–556.
<https://doi.org/10.2307/2090043>
- Hennink, M., Hutter, I., & Bailey, A. (2020). *Qualitative Research Methods* (2de editie). SAGE.
- Hirschi, T. (2017). Causes of Delinquency. In *Routledge eBooks*.
<https://doi.org/10.4324/9781315081649>
- Hoekstra, M. S., & Den Bak, R. R. (2021). *Herstel in detentie: Beleid en interventies*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
<https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3128/Cahier%202021-26-volledige-tekst.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kinderombudsman. (2017, november). Zie je mij wel? Kinderen met een ouder in detentie. *Kinderombudsman*.
https://www.kinderombudsman.nl/system/files/inline/Kinderombudsman-Ziejemijwel-kinderenmeteenouderindetentie-printversie_0.pdf
- Long, T., Lockwood, K., Loucks, N., Nugent, B., Raikes, B., Sharratt, K., & Gallagher, L. (2021). Improving Outcomes for Children Affected by Parental Involvement with the Criminal Justice System in Scotland. *Applied Research in Quality Of Life*, 17(3), 1883–1908. <https://doi.org/10.1007/s11482-021-10012-0>
- Lösel, F., Pugh, G., Markson, L., Souza, K. A., & Lanskey, C. (2012). Risk and protective factors in the resettlement of imprisoned fathers with their families. *Milton: Ormiston Children And Families Trust*.
- Maloku, A. (2020). Theory of Differential Association. *Academic Journal Of Interdisciplinary Studies*, 9(1), 170–178. <https://doi.org/10.36941/ajis-2020-0015>

- Menting, A., De Castro, B. O., & Matthys, W. (2015). Effectiviteit van Betere Start, opvoedondersteuning voor (ex-)gedetineerde moeders. *Kind en Adolescent*, 36(3), 127–145. <https://doi.org/10.1007/s12453-015-0089-9>
- Mowen, T. J., & Visher, C. A. (2016). Changing the Ties that Bind. *Criminology & Public Policy*, 15(2), 503–528. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12207>
- Nagtegaal, M. H., Fechner, E. A. E., Kool, J. K., & Varkevisser, T. (2022). *Zeden- en geweldsdelinquenten onder langdurig toezicht: Opleggingen en kenmerken van de Gedragsbeïnvloedende en Vrijheidsbeperkende Maatregel in 2020*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum. <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/3180/Factsheet-2022-02-volledige-tekst.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Roest, Y., & Hardeveld, M. (2020, 5 augustus). *Handreiking gezinsbenadering*. Dienst Justitiële Inrichtingen. <https://www.dji.nl/documenten/publicaties/2020/10/29/handreiking-gezinsbenadering>
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education For Information*, 22(2), 63–75. <https://doi.org/10.3233/efi-2004-22201>
- Sutherland, E. H., Cressey, D. R., & Luckenbill, D. F. (1992). *Principles of Criminology*. Altamira Press.
- Ten Kate, J. (2024). Gezinnen in detentie: de invloed van detentie van een vader op gezinsrelaties. *Sociologie Magazine*, 16–17. https://assets-global.website-files.com/62d3d5df72775635387f4467/65e04b88a1f9e74cbe889312_Gezinnen%20in%20detentie.pdf
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2018, 3 oktober). *Gevangeniswezen*. Tweede Kamer Der Staten-Generaal. <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2018D50045&did=2018D50045>
- Ultee, W., Arts, W., & Flap, H. (2003). *Sociologie. Vragen, uitspraken, bevindingen* (3de editie). Martinus Nijhoff Groningen. <https://repository.ubn.ru.nl/handle/2066/63676>
- Van Der Wees, P. J., Kamphuis, M., & Borgonjen, R. J. (2014). Projectmanagement. In *Handboek evidence-based richtlijnontwikkeling* (2de editie, pp. 67–77). Bohn Stafleu van Loghum, Houten.
- Van Duijvenbooden, K., & Pattje, W. (2010). Stand van zaken Implementatie Samenwerkingsmodel Nazorg binnen het Gevangeniswezen en binnen gemeenten. *Ministerie van Justitie/VNG*.

- Venema, S. (2024). *Paternal imprisonment, fatherhood, and family relationships* [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. University of Groningen
<https://doi.org/10.33612/diss.859673344>
- Venema, S., & Blaauw, E. (2020). Aandacht voor gezinsrelaties tijdens detentie: Ervaringen uit de pilot Gezinsbenadering. *Participatie en Herstel*, 4, 58–67.
https://www.researchgate.net/publication/348182560_Aandacht_voor_gezinsrelaties_tijdens_detentie_Ervaringen_uit_de_pilot_Gezinsbenadering
- Venema, S., & Blaauw, E. (2023). An exploration of imprisoned fathers' needs in the Netherlands. *Prison Service Journal*, 264, 11–17.
<https://research.rug.nl/en/publications/an-exploration-of-imprisoned-fathers-needs-in-the-netherlands>
- Venema, S., Blaauw, E., Dijkstra, M., & De Groot, M. (2021). Op weg naar kindvriendelijke penitentiaire inrichtingen : De Gezinsbenadering in de PI Veenhuizen. *Sancties*, 26(2), 114–120.
<https://research.rug.nl/nl/publications/towards-child-friendly-prisons-the-family-approach-in-the-prison->
- Venema, S., Dirkwager, A., Haan, M., Nieuwbeerta, P., Blaauw, E., & Veenstra, R. (2023). Fatherhood and Reoffending after Release from Prison: The Importance of Co-Residing With a Partner and Children. *Crime & Delinquency*.
<https://doi.org/10.1177/00111287231193991>
- Venema, S., & Glasbergen, P. (2021). *Shortlist: 27 stappen richting een kindvriendelijke gevangenis*. Gezinsbenadering.
<https://www.gezinsbenadering.nl/kennisbank/shortlist-27-stappen-richting-een-kindvriendelijke-gevangenis>
- Venema, S., Glasbergen, P., & Kassenberg, A. (2020). De gezinsbenadering in penitentiaire inrichtingen: verbinding tussen gedetineerde vader en kind. *Verslaving in Context: De Kracht van de Omgevingondersteunende Zorg*, 123–136.
https://research.hanze.nl/ws/files/34431736/boek_verslaving_in_context_62_68.pdf
- Visher, C. A. (2013). Incarcerated Fathers: Pathways from prison to home. *Criminal Justice Policy Review*, 24(1), 9–26. <https://doi.org/10.1177/0887403411418105>
- Wittenberg, P. M. (1996). Language and communication in prison. *Federal Probation*, 60(4).

Bijlagen

Bijlage I. Informed Consent

Informed Consent moeder/verzorger

Beste,

Wij zijn <naam> en <naam>. Wij doen vanuit de Hanzehogeschool Groningen onderzoek naar de ervaringen van moeders/verzorgers en kinderen in gezinnen waarbij de vader in detentie zit. We willen u vragen om mee te doen aan dit onderzoek.

Waarom?

Het doel van het onderzoek is om meer aandacht te krijgen voor vaders in de gevangenis en hun kinderen. Uw ervaringen zijn hiervoor erg belangrijk. **Dit onderzoek kan gevangenissen helpen om moeders/verzorgers en kinderen uit gezinnen met een vader in detentie meer ondersteuning te bieden.** Het onderzoek wordt uitgevoerd door de Hanzehogeschool Groningen.

Wat betekent meedoen aan het onderzoek?

Tijdens dit interview stellen we vragen over wat de gevangenis en andere organisaties zouden kunnen doen om u en uw gezin zo goed mogelijk te ondersteunen. **Het gesprek duurt maximaal een uur.**

Meedoen aan het onderzoek is geheel vrijwillig. Er zijn geen goede of foute antwoorden. **Als u het antwoord op een vraag niet weet, of als u liever niet wilt antwoorden, dan kunt u dit aangeven.** Als u niet wilt deelnemen dan heeft dit geen gevolgen voor u. U kunt uw medewerking aan het onderzoek stoppen of deelname weigeren zonder reden. U hoeft geen antwoord te geven op vragen die u liever niet wilt beantwoorden. U kunt de tijd nemen om erover na te denken of u wilt meedoen of niet. Er kan enig ongemak verbonden aan uw deelname aan deze studie, vanwege de mogelijk gevoelige aard van het onderwerp. Er zijn geen fysieke, juridische of economische risico's verbonden aan uw deelname aan het onderzoek.

Wat gebeurt er met uw antwoorden?

Uw privacy wordt maximaal beschermd. Er wordt geen vertrouwelijke informatie of persoonsgegevens van of over u naar buiten gebracht. Het onderzoek is **anoniem**. We noteren geen namen voor het onderzoek. De antwoorden die u geeft zijn niet terug te herleiden zijn naar u als persoon. Hierdoor is het niet mogelijk om op een later tijdstip uw gegevens in te zien of om toestemming voor deelname aan het onderzoek in te trekken. De gegevens worden alleen gebruikt voor onderzoek. Uw gegevens worden opgeslagen op een beveiligde digitale omgeving van de Hanzehogeschool Groningen. Uw gegevens worden niet gedeeld met andere organisaties. De enige uitzondering hierop is als blijkt dat u of andere personen een veiligheidsrisico lopen. Alleen de onderzoekers van ons onderzoeksteam hebben toegang tot uw antwoorden. De gegevens worden niet gedeeld met andere partijen. Na 10 jaar worden de gegevens verwijderd.

Tijdens het interview worden **audio-opnames** gemaakt. Dit doen we alleen als u hier toestemming voor geeft. Dit zullen we zo nog vragen. De audio-opnames gebruiken we alleen om het interview uit te werken. Nadat de opname is verwerkt wordt het gewist.

Wanneer u van gedachten veranderd en besluit om niet meer mee te willen doen aan het onderzoek, dan kunt u dit op elk moment aangeven. Ook wanneer het interview al afgelopen is kunt u alsnog besluiten om te stoppen met deelname aan het onderzoek. Dit kunt u doorgeven aan ons. De audio-opname wordt vervolgens verwijderd. Het stoppen met deelname aan het onderzoek heeft geen gevolgen voor u.

Het interview zal verwerkt worden in een onderzoeksverslag. **Wij zorgen ervoor dat geen enkele informatie naar u en uw gezinsleden terug te herleiden zijn.** Uw naam en andere persoonlijke gegevens worden niet verwerkt in het onderzoeksverslag.

Heeft u vragen over het onderzoek?

Neem contact op met <contactpersoon van de PI Zaanstad/Almelo/Leeuwarden>.

Toestemmingsformulier

Wilt u meedoen aan het onderzoek?

Ja, ik geef toestemming om mee te doen aan het onderzoek.

Ik ben voldoende geïnformeerd over het onderzoek en heb geen verdere vragen.

Nee, ik doe niet mee aan het onderzoek.

Als u niet meedoet aan het onderzoek, zou u dan aan willen geven waarom u niet meedoet?

Dit is niet verplicht, maar helpt ons wel om het onderzoek te verbeteren.

Gaat u akkoord dat we audio-opnames maken tijdens het interview? *Deze opnamen worden alleen voor onderzoek gebruikt en worden nooit gedeeld met andere partijen.*

Ja

Nee

De onderzoeker verklaart door het ondertekenen van dit formulier dat het toestemmingsformulier naar waarheid is ingevuld:

Naam onderzoeker: _____

Datum: _____

Handtekening onderzoeker: _____

Interview ID:

(noteer het interview ID hier zodat we de vragenlijst kunnen linken aan het interview)

Informed Consent vader in detentie

Beste,

We willen u vragen om mee te doen aan ons onderzoek over vaders in detentie.

Waarom?

Het doel van het onderzoek is om meer aandacht te krijgen voor vaders in de gevangenis en hun kinderen. Hiermee kunnen penitentiaire inrichtingen besluiten nemen om kinderen met een vader in de gevangenis te ondersteunen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de Hanzehogeschool Groningen.

Wat betekent meedoen aan het onderzoek?

Tijdens dit interview stellen we vragen over wat de gevangenis en andere organisaties zouden kunnen doen om u en uw gezin zo goed mogelijk te ondersteunen. Het gesprek duurt maximaal een uur.

Meedoen aan het onderzoek is geheel vrijwillig. Er zijn geen goede of foute antwoorden. Als u niet wilt deelnemen dan heeft dit geen gevolgen voor u. U kunt uw medewerking aan het onderzoek stoppen of deelname weigeren zonder reden. U hoeft geen antwoord te geven op vragen die u liever niet wilt beantwoorden. U kunt de tijd nemen om erover na te denken of u wilt meedoen of niet. Er kan enig ongemak verbonden aan uw deelname aan deze studie, vanwege de mogelijk gevoelige aard van het onderwerp. Er zijn geen fysieke, juridische of economische risico's verbonden aan uw deelname aan het onderzoek.

Wat gebeurt er met uw antwoorden?

Uw privacy wordt maximaal beschermd. Er wordt geen vertrouwelijke informatie of persoonsgegevens van of over u naar buiten gebracht. Het onderzoek is **anoniem**. We noteren geen namen of celnummers voor het onderzoek. De antwoorden die u geeft zijn niet terug te herleiden zijn naar u als persoon. Hierdoor is het niet mogelijk om op een later tijdstip uw gegevens in te zien of om toestemming voor deelname aan het onderzoek in te trekken. De gegevens worden alleen gebruikt voor onderzoek. Uw gegevens worden opgeslagen op een beveiligde digitale omgeving van de Hanzehogeschool Groningen. Uw gegevens worden niet gedeeld met andere organisaties. De enige uitzondering hierop is als blijkt dat u of andere personen een veiligheidsrisico lopen. Alleen de onderzoekers van ons onderzoeksteam hebben toegang tot uw antwoorden. De gegevens worden niet gedeeld met andere partijen. Na 10 jaar worden de gegevens verwijderd.

Tijdens het interview worden **audio-opnames** gemaakt. Dit doen we alleen als u hier toestemming voor geeft. Dit zullen we zo nog eens vragen. De audio-opnames gebruiken we alleen om het interview uit te werken. Nadat de opname is verwerkt wordt het gewist.

Het interview zal verwerkt worden in een onderzoeksverslag. **Wij zorgen ervoor dat geen enkele informatie naar u en uw gezinsleden terug te herleiden zijn.** Uw naam en andere persoonlijke gegevens worden niet verwerkt in het onderzoeksverslag.

Heeft u vragen over het onderzoek?

Neem contact op met <contactpersoon van de PI Zaanstad/Almelo/Leeuwarden>.

Toestemmingsformulier

Wilt u meedoen aan het onderzoek?

Ja, ik geef toestemming om mee te doen aan het onderzoek.

Ik ben voldoende geïnformeerd over het onderzoek en heb geen verdere vragen.

Nee, ik doe niet mee aan het onderzoek.

Als u niet meedoet aan het onderzoek, zou u dan aan willen geven waarom u niet meedoet?

Dit is niet verplicht, maar helpt ons wel om het onderzoek te verbeteren.

Gaat u akkoord dat we audio-opnames maken tijdens het interview? *Deze opnamen worden alleen voor onderzoek gebruikt en worden nooit gedeeld met andere partijen.*

Ja

—

Nee

De onderzoeker verklaart door het ondertekenen van dit formulier dat het toestemmingsformulier naar waarheid is ingevuld:

Naam onderzoeker: _____

Datum: _____

Handtekening onderzoeker: _____

Interview ID:

(noteer het interview ID hier zodat we de vragenlijst kunnen linken aan het interview. Voorbeeld: AV001, waarbij A = Almelo, V = vader, 001 = interview 1. Noem interview ID aan begin van opname zodat het terug te vinden is)

Informed Consent interne en externe professionals

Beste,

Wij zijn <onderzoeker 1> en <onderzoeker 2>. Wij onderzoeken wat gevangenis en ketenpartners zouden kunnen doen om gezinnen waarbij de ouder in detentie zit te ondersteunen. Hiervoor zijn we benieuwd naar de ervaringen en perspectieven van interne en externe betrokken professionals.

Waarom?

Het doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in het onderwerp ‘ouderschap en detentie’ vanuit het perspectief van verschillende professionals binnen en buiten het gevangeniswezen. Op deze manier willen gezamenlijk toewerken naar een aanpak rondom ouderschap en detentie in de penitentiaire inrichting, en uiteindelijk op landelijk niveau. Uw ervaringen en ideeën zijn hiervoor erg belangrijk. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de Hanzehogeschool Groningen.

Wat betekent meedoen aan het onderzoek?

Tijdens dit interview stellen wij u vragen over **uw ideeën en ervaringen rondom dit thema**. Het gesprek duurt **maximaal een uur**.

Meedoen aan het onderzoek is geheel vrijwillig. Er zijn geen goede of foute antwoorden. **Als u het antwoord op een vraag niet weet, of als u liever niet wilt antwoorden, dan kunt u dit aangeven**. Als u niet wilt deelnemen dan heeft dit geen gevolgen voor u. U kunt uw medewerking aan het onderzoek stoppen of deelname weigeren zonder reden. U hoeft geen antwoord te geven op vragen die u liever niet wilt beantwoorden. U kunt de tijd nemen om erover na te denken of u wilt meedoen of niet. Er zijn geen fysieke, juridische of economische risico's verbonden aan uw deelname aan het onderzoek.

Wat gebeurt er met uw antwoorden?

Uw privacy wordt maximaal beschermd. Er wordt geen vertrouwelijke informatie of persoonsgegevens van of over u naar buiten gebracht. Het onderzoek is **anoniem**. We noteren geen namen voor het onderzoek. De antwoorden die u geeft zijn niet terug te herleiden zijn naar u als persoon. De gegevens worden opgeslagen op een beveiligde digitale omgeving van de Hanzehogeschool Groningen. De gegevens worden niet gedeeld met andere organisaties. Alleen de onderzoekers van ons onderzoeksteam hebben toegang tot uw antwoorden. De

gegevens worden niet gedeeld met andere partijen. Na 10 jaar worden de gegevens verwijderd.

Tijdens het interview worden **audio-opnames** gemaakt. Dit doen we alleen als u hiervoor toestemming geeft. Dit zullen we zo nog vragen. De audio-opnames gebruiken we alleen om het interview uit te werken. Nadat de opname is verwerkt, wordt de opname gewist.

Wanneer u van gedachten veranderd en besluit om niet meer mee te willen doen aan het onderzoek, dan kunt u dit op elk moment aangeven. De audio-opname wordt vervolgens verwijderd. Het stoppen met deelname aan het onderzoek heeft geen gevolgen voor u. Dit kan ook wanneer het interview al afgelopen is. Als u dan alsnog besluit om te stoppen met deelname aan het onderzoek, dan kunt u dit doorgeven aan ons. De audio-opname wordt vervolgens verwijderd.

Het interview wordt verwerkt in een onderzoeksverslag. **Wij zorgen ervoor dat u niet terug te herleiden bent in de verslaglegging.** Uw naam en andere persoonlijke gegevens zullen niet verwerkt worden in het onderzoeksverslag.

Heeft u vragen over het onderzoek?

Neem contact op met Petrick Glasbergen (projectleider Hanzehogeschool Groningen) via p.p.j.m.n.glasbergen@pl.hanze.nl.

Toestemmingsformulier

Wilt u meedoen aan het onderzoek?

Ja, ik geef toestemming om mee te doen aan het onderzoek.

Ik ben voldoende geïnformeerd over het onderzoek en heb geen verdere vragen.

Nee, ik doe niet mee aan het onderzoek.

Als u niet meedoet aan het onderzoek, zou u dan aan willen geven waarom u niet meedoet?

Dit is niet verplicht, maar helpt ons wel om het onderzoek te verbeteren.

Gaat u akkoord dat we audio-opnames maken tijdens het interview? *Deze opnamen worden alleen voor onderzoek gebruikt en worden nooit gedeeld met andere partijen.*

Ja

Nee

De onderzoeker verklaart door het ondertekenen van dit formulier dat het toestemmingsformulier naar waarheid is ingevuld:

Naam onderzoeker: _____

Datum: _____

Handtekening onderzoeker: _____

Interview ID:

(noteer het interview ID hier zodat we de vragenlijst kunnen linken aan het interview)

Informed consent kinderen/jongeren

Hallo!

Wij zijn <naam> en <naam>. Wij doen onderzoek. Dat betekent dat we met kinderen en jongeren praten die een vader of moeder hebben die in de gevangenis zit. Dit doen we om kinderen met een vader of moeder in de gevangenis zo goed mogelijk te kunnen helpen. We willen je vragen om mee te doen aan ons onderzoek. Zouden we met jou mogen praten? Wij zijn van de Hanzehogeschool Groningen, niet van de gevangenis.

Waarom?

Door met jou te praten komen we er achter wat echt belangrijk is voor kinderen. Zo kunnen we kinderen beter helpen. Dat gaan we proberen.

Meedoen aan het onderzoek mag, maar hoeft niet.

Het is helemaal jouw keuze. Als je niet mee wilt doen, dan is dat niet erg. Je kan altijd stoppen, zelfs als we al zijn begonnen.

Wat betekent meedoen aan het onderzoek?

We kunnen praten, een tekening maken, een spelletje spelen of een wandeling maken. Wat jij wilt. Jij mag zelf beslissen wat we doen en hoelang het duurt. We stellen je dan vragen over de gevangenis, jou en je gezin om te kijken hoe we je het beste kunnen helpen.

We gaan voorzichtig en veilig met je antwoorden om. Je antwoorden worden alleen gebruikt voor het onderzoek. We gebruiken je naam of die van je familie niet in ons onderzoek. Er zijn geen foute antwoorden, en je hoeft niet alle vragen te beantwoorden als je dat niet wilt.

Tijdens ons gesprek willen we een opname maken om goed te onthouden wat je zegt. Maar dat hoeft niet als je dat niet wilt. We zullen de opnames later weggooien.

Omdat we het heel erg waarderen als je meedoet, krijg je als beloning een bol.com cadeaukaart.

Heb je vragen?

Je kan je vragen aan ons stellen. Als je later vragen hebt, vraag dan je moeder of verzorger om te bellen met de contactpersoon van de PI Leeuwarden.

Wil je verder praten?

Als je over je situatie wilt praten, kun je bellen met Exodus Nederland (0715161950) of gratis en anoniem bellen met Gevangenzorg Nederland (0800 331 05 68). Zij zijn speciaal voor kinderen met een vader of moeder in de gevangenis.

Toestemmingsformulier

Wilt u meedoen aan het onderzoek?

Ja, ik geef toestemming om mee te doen aan het onderzoek.

Ik ben voldoende geïnformeerd over het onderzoek en heb geen verdere vragen.

Nee, ik doe niet mee aan het onderzoek.

Als u niet meedoet aan het onderzoek, zou u dan aan willen geven waarom u niet meedoet?

Dit is niet verplicht, maar helpt ons wel om het onderzoek te verbeteren.

Gaat u akkoord dat we audio-opnames maken tijdens het interview? *Deze opnamen worden alleen voor onderzoek gebruikt en worden nooit gedeeld met andere partijen.*

Ja

Nee

De onderzoeker verklaart door het ondertekenen van dit formulier dat het toestemmingsformulier naar waarheid is ingevuld:

Naam onderzoeker: _____

Datum: _____

Handtekening onderzoeker: _____

Interview ID:

(noteer het interview ID hier zodat we de vragenlijst kunnen linken aan het interview)

Bijlage II. Interviewschema moeders

Deel 1: open vragen

Tijdens detentie

In een ideale wereld, hoe kunnen gevangenen gezinnen zo ondersteunen dat kinderen zo min mogelijk last hebben als hun vader in de gevangenis zit?

In een ideale wereld, hoe kunnen gevangenen gezinnen zo ondersteunen dat moeders/verzorgers zo min mogelijk last hebben als een vader in de gevangenis zit?

In een ideale wereld, hoe kunnen gevangenen gezinnen zo ondersteunen dat vaders tijdens de detentieperiode zo goed mogelijk betrokken kunnen blijven bij het gezinsleven?

Na detentie

In een ideale wereld, hoe kunnen gevangenen gezinnen zo ondersteunen dat de terugkeer van vader na detentie voor kinderen zo goed mogelijk verloopt?

In een ideale wereld, hoe kunnen gevangenen gezinnen zo ondersteunen dat de terugkeer van vader na detentie voor moeders/verzorgers zo goed mogelijk verloopt?

In een ideale wereld, hoe kunnen gevangenen gezinnen zo ondersteunen dat de terugkeer van vader na detentie voor vaders zo goed mogelijk verloopt?

Deel 2: Deelonderwerpen

Hoe zou de gevangenis jou en je gezin zo goed mogelijk kunnen ondersteunen in het onderhouden van contact met vader?

Probe:

- Bezoek
- Telefonisch contact
- Beeldbellen
- Activiteiten
- Post
- Andere vormen van contact?
- Ervaring met gevangenispersoneel rondom bezoek

Hoe zou de gevangenis jou en je gezin zo goed mogelijk kunnen informeren over de detentie van vader?

Probe:

- Informatie voor moeder/verzorger
- Informatie voor kinderen
- Informatie voor vader
- Informatie voor school
- Informatie over andere organisaties

Hoe zou de gevangenis jou en je gezin zo goed mogelijk kunnen ondersteunen in de eerste fase van de detentie van vader (van arrestatie tot en met Huis van Bewaring)?

Probe:

- Ondersteuning in eerste periode van detentie
- Contact tijdens Huis van Bewaring

Aan wat voor ondersteuning zouden jij en je gezin behoefte hebben buiten de muren van de gevangenis?

Probe:

- Ondersteuning voor moeder/verzorger
- Ondersteuning voor kinderen
- Ondersteuning vanuit school
- Ondersteuning voor vader

Hoe zou in een ideale wereld het contact tussen jou en de gevangenis er uit kunnen zien?

Probe:

- Contact met case manager
- Contact met mentor
- Contact met ander inrichtingspersoneel
- Contact met andere organisaties

Hoe zou de gevangenis jou en je gezin zo goed mogelijk kunnen ondersteunen bij de terugkeer van vader na detentie?

Probe:

- Overgang van binnen naar buiten
- Voorbereiding op terugkeer
- Ondersteuning bij gezinsleven na detentie

Deel 3: afsluiting

Zijn er andere onderwerpen en/of ideeën die je nog zou willen bespreken?

Wat vond je van de vragen? In hoeverre vind je dat we de juiste vragen stellen?

Vragenlijst

Interview ID:

(noteer het interview ID hier zodat we de vragenlijst kunnen linken aan het interview)

Om een goed beeld van je situatie te krijgen willen we je nog een klein aantal vragen stellen. Als je het antwoord op een vraag niet weet of deze liever niet beantwoordt, dan is dat geen probleem.

1. (als het niet helemaal duidelijk is, expliciet uitvragen)

Hoe oud zijn je kinderen? Zijn het jongetjes of meisjes? Gaat het om een biologisch of niet-biologisch kind? Heeft het kind op dit moment contact met zijn of haar vader?

	Hoe oud is het kind?	Is het kind een jongen of meisje?	Ben je de biologische moeder van dit kind?	Is de vader de biologische vader van dit kind?	Heeft het kind contact met zijn of haar vader?	Woonde het kind samen met vader voor detentie?	Doet dit kind mee aan interview?
Kind 1	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee
Kind 2	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee
Kind 3	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee
Kind 4	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee

Kind 5	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee
Kind 6	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee
Kind 7	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee
Kind 8	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee

2. Heeft u op dit moment een relatie met de vader?

Ja

Nee

Anders, namelijk (vul in):

3. Zo ja, hoe lang bent u al bij elkaar?

(vul duur van relatie in jaren in)

4. Woonde u samen met de vader voor zijn detentie?

Ja

Nee

Anders, namelijk (vul in):

5. Wat is je leeftijd?

(vul leeftijd in)

6. Wat is je hoogst behaalde opleidingsniveau?

- Basisonderwijs
- Middelbare school: vmbo
- Middelbare school: havo, vwo
- Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)
- Hoger onderwijs (hbo, wo)
- Anders, namelijk (vul in):

7. Verblijft de vader momenteel in het Huis van Bewaring, gevangenis, een beperkt beveiligde afdeling, of op een andere afdeling?

- Huis van Bewaring
- Gevangenis
- (Zeer) beperkt beveiligde afdeling
- Vadervleugel
- Zit op een reguliere afdeling, maar doet wel mee aan de Gezinsbenadering
- Zit op een reguliere afdeling of in het Huis van Bewaring, maar heeft zich wel aangemeld voor de vadervleugel

—

Anders, namelijk (vul in):

8. In welke penitentiaire inrichting verblijft de vader op dit moment?

PI Almelo

PI Leeuwarden

PI Veenhuizen

PI Zaanstad

Anders, namelijk (vul in):

9. Wanneer is de huidige detentie begonnen? Ga uit van het moment dat de vader in het Huis van Bewaring zat. Als je het niet zeker weet, geef dan een schatting.

(maand)

(jaartal)

10. Wanneer verwacht je dat vader vrij komt? Als de participant het antwoord niet weet, sla deze vraag dan over

(maand)

(jaartal)

11. Is de vader voor de huidige detentie ooit eerder gedetineerd geweest?

Nee

Ja, één keer

Ja, meerdere keren

12. Wordt de vader in het kader van zijn huidige detentie verdacht van een geweldsdelict?

Ja

Nee

Anders, namelijk (vul in):

13. Ben je in Nederland geboren?

Ja

Nee

14. Zijn je beide ouders in Nederland geboren?

Ja

Nee

15. **Sta je er voor open nog een keer met ons mee te denken over concrete onderdelen waarmee de gevangenis jou en je gezin kan ondersteunen?** Je bent uiteraard tot niets verplicht.

Ja

Nee

16. **Zo ja, hoe kunnen we je dan het beste bereiken?**

17. **We vinden het ook belangrijk om de stemmen van kinderen hoorbaar te maken in ons project. Uiteindelijk gaat het om hen. Sta je er voor open dat we ook met één van je kinderen in gesprek gaan?** Je bent uiteraard tot niets verplicht. Je kan dit ook later beslissen. (Deze vraag geldt alleen voor kinderen van 12 jaar of ouder; vergoeding is waardebon van 15 euro per gesprek).

Ja

Nee

Anders, namelijk (vul in):

18. Hoe kunnen we er voor zorgen dat de waardebon bij jou terecht komt? We kunnen het af laten geven in de penitentiaire inrichting, of we kunnen het naar je thuisadres opsturen. Uiteraard gaan we zorgvuldig om met je adresgegevens, en delen deze niet met anderen.

19. Graag zouden we ook nog in contact komen met andere gezinnen en moeders of verzorgers? Ken jij misschien nog andere mensen die mee zouden willen werken aan ons project, of heb je andere ideeën hoe we mensen zouden kunnen bereiken?

Stop de audio-opname.

Interview afgenomen via:

- Face-to-face
- Telefonisch
- Via beeldbellen
- Anders, namelijk (vul in):

Bijlage III. Interviewschema vaders in detentie

Deel 1: open vragen

Tijdens detentie

In een ideale wereld, hoe kunnen gevangenen gezinnen zo ondersteunen dat kinderen zo min mogelijk last hebben als hun vader in de gevangenis zit?

In een ideale wereld, hoe kunnen gevangenen gezinnen zo ondersteunen dat vaders tijdens de detentieperiode zo goed mogelijk betrokken kunnen blijven bij het gezinsleven?

In een ideale wereld, hoe kunnen gevangenen gezinnen zo ondersteunen dat moeders/verzorgers zo min mogelijk last hebben als een vader in de gevangenis zit?

Na detentie

In een ideale wereld, hoe kunnen gevangenen gezinnen zo ondersteunen dat de terugkeer van vader na detentie voor kinderen zo goed mogelijk verloopt?

In een ideale wereld, hoe kunnen gevangenen gezinnen zo ondersteunen dat de terugkeer van vader na detentie voor vaders zo goed mogelijk verloopt?

In een ideale wereld, hoe kunnen gevangenen gezinnen zo ondersteunen dat de terugkeer van vader na detentie voor moeders/verzorgers zo goed mogelijk verloopt?

Deel 2: Deelonderwerpen

Hoe zou de gevangenis jou en je gezin zo goed mogelijk kunnen ondersteunen in het onderhouden van contact?

Probe:

- Bezoek
- Telefonisch contact
- Beeldbellen
- Activiteiten
- Post
- Andere vormen van contact?
- Ervaring met gevangenis personeel rondom bezoek

Hoe zou de gevangenis je gezin zo goed mogelijk kunnen informeren over je detentie?

Probe:

- Informatie voor moeder/verzorger
- Informatie voor kinderen
- Informatie voor vader
- Informatie voor school
- Informatie over andere organisaties

Hoe zou de gevangenis jullie gezin zo goed mogelijk kunnen ondersteunen in de eerste fase van je detentie (van arrestatie tot en met Huis van Bewaring)?

Probe:

- Ondersteuning in eerste periode van detentie
- Contact tijdens Huis van Bewaring

Aan wat voor ondersteuning zouden jij en je gezin behoefte hebben buiten de muren van de gevangenis?

Probe:

- Ondersteuning voor moeder/verzorger
- Ondersteuning voor kinderen
- Ondersteuning vanuit school
- Ondersteuning voor vader

Hoe zou in een ideale wereld het contact tussen de gevangenis en jouw gezin er uit kunnen zien?

Probe:

- Contact met case manager
- Contact met mentor
- Contact met ander inrichtingspersoneel
- Contact met andere organisaties

Hoe zou de gevangenis jou en je gezin zo goed mogelijk kunnen ondersteunen bij de terugkeer na detentie?

Probe:

- Overgang van binnen naar buiten
- Voorbereiding op terugkeer
- Ondersteuning bij gezinsleven na detentie

Deel 3: afsluiting

Zijn er andere onderwerpen en/of ideeën die je nog zou willen bespreken?

Wat vond je van de vragen? In hoeverre vind je dat we de juiste vragen stellen?

Interview ID:

(noteer het interview ID hier zodat we de vragenlijst kunnen linken aan het interview)

Om een goed beeld van je situatie te krijgen willen we je nog een klein aantal vragen stellen. Als je het antwoord op een vraag niet weet of deze liever niet beantwoordt, dan is dat geen probleem.

1. (als het niet helemaal duidelijk is, expliciet uitvragen)

Hoe oud zijn je kinderen? Zijn het jongentjes of meisjes? Gaat het om een biologisch of niet-biologisch kind? Heeft het kind dit moment contact met zijn of haar vader?

	Hoe oud is het kind?	Is het kind een jongen of meisje?	Ben je de biologische moeder van dit kind?	Is de vader de biologische vader van dit kind?	Heeft het kind contact met zijn of haar vader?	Woonde het kind samen met vader voor detentie?	Doet dit kind mee aan interview?
Kind 1	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee
Kind 2	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee
Kind 3	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee
Kind 4	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee
Kind 5	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee

			namelijk...	namelijk...			
Kind 6	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee
Kind 7	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee
Kind 8	Leeftijd: _____	<ul style="list-style-type: none"> • Jongen • Meisje 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische moeder • Niet-biologische moeder • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Biologische vader • Niet-biologische vader • Anders, namelijk... 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee 	<ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nee

2. **Heb je op dit moment een relatie met de moeder/verzorger van uw kind(eren)?**

Ja

Nee

Anders, namelijk (vul in):

3. **Zo ja, hoe lang zijn jullie al bij elkaar?**

(vul duur van relatie in jaren in)

4. **Woonde je samen met de moeder/verzorger van uw kinderen voor je detentie?**

Ja

Nee

Anders, namelijk (vul in):

5. **Wat is je leeftijd?**

(vul leeftijd in)

6. Wat is je hoogst behaalde opleidingsniveau?

- Basisonderwijs
- Middelbare school: vmbo
- Middelbare school: havo, vwo
- Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)
- Hoger onderwijs (hbo, wo)
- Anders, namelijk (vul in):

7. Verblijf je momenteel in het Huis van Bewaring, gevangenis, een beperkt beveiligde afdeling, of op een andere afdeling?

- Huis van Bewaring
- Gevangenis
- (Zeer) beperkt beveiligde afdeling
- Vadervleugel
- Zit op een reguliere afdeling, maar doet wel mee aan de Gezinsbenadering
- Zit op een reguliere afdeling of in het Huis van Bewaring, maar heeft zich wel aangemeld voor de vadervleugel

—

Anders, namelijk (vul in):

8. In welke penitentiaire inrichting verblijf je op dit moment?

PI Almelo

PI Leeuwarden

PI Veenhuizen

PI Zaanstad

Anders, namelijk (vul in):

9. Wanneer is je huidige detentie begonnen? Ga uit van het moment dat je in het Huis van Bewaring zat. Als je het niet zeker weet, geef dan een schatting.

(maand)

(jaartal)

10. **Wanneer verwacht je dat je vrij komt?** Als de participant het antwoord niet weet, sla deze vraag dan over

(maand)

(jaartal)

11. **Ben je voor je huidige detentie ooit eerder gedetineerd geweest?**

Nee

Ja, één keer

Ja, meerdere keren

12. **Wordt je in het kader van je huidige detentie verdacht van een geweldsdelict?**

Ja

Nee

Anders, namelijk (vul in):

13. **Ben je in Nederland geboren?**

Ja

Nee

14. Zijn je beide ouders in Nederland geboren?

Ja

Nee

15. Sta je er voor open nog een keer met ons mee te denken over concrete onderdelen waarmee de gevangenis jou en je gezin kan ondersteunen? Je bent uiteraard tot niets verplicht.

Ja

Nee

16. Zo ja, hoe kunnen we je dan het beste bereiken?

17. We vinden het ook belangrijk om de stemmen van moeders en verzorgers hoorbaar te maken in ons project. Sta je er voor open dat we ook met de moeder of verzorger van je kind(eren) in gesprek gaan? Vergoeding is waardebon van 25 euro per gesprek.

Ja

Nee

Anders, namelijk (vul in):

Zo ja, hoe kunnen we deze het beste bereiken?

18. We vinden het ook belangrijk om de stemmen van kinderen hoorbaar te maken in ons project. Uiteindelijk gaat het om hen. Sta je er voor open dat we ook met één van je kinderen in gesprek gaan? Je bent uiteraard tot niets verplicht. Je kan dit ook later beslissen. (Deze vraag geldt alleen voor kinderen van 12 jaar of ouder; vergoeding is waardebon van 15 euro per gesprek).

Ja

Nee

Anders, namelijk (vul in):

Zo ja, hoe kunnen we deze het beste bereiken?

Stop de audio-opname.

Interview afgenomen via:

Face-to-face

Telefonisch

Via beeldbellen

—

Anders, namelijk (vul in):

Bijlage IV. Interviewschema interne professionals

Interview ID:

(noteer het interview ID hier zodat we de vragenlijst kunnen linken aan het interview)

Locatie penitentiaire inrichting:

(noteer de locatie van de PI zodat we de vragenlijst kunnen linken aan het interview)

We beginnen met een paar korte vragen om een beeld te krijgen van je situatie en achtergrond.

1. **Hoelang werk je al bij de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)?**

(vul in jaren in)

2. **Hoelang werk je al bij deze penitentiaire inrichting?**

(vul in jaren in)

3. **Welke functie heb je bij DJI?**

4. **Wat is je hoogst behaalde opleidingsniveau?**

Basisonderwijs

Middelbare school: vmbo

Middelbare school: havo, vwo

—

Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)

Hoger onderwijs (hbo, wo)

Anders, namelijk (vul in):

5. Welke opleiding heb je gevolgd?

6. Wat is je leeftijd?

(vul in jaren in)

7. Ben je..

Vrouw

Man

Anders

Open beginvraag:

- Hoe ziet in jouw optiek de optimale gezinsbenadering er uit? Met de gezinsbenadering bedoelen we een inrichtingsbrede en -overstijgende aanpak om gezinnen waarbij een ouder in detentie verblijft te ondersteunen.
 - o Wat zijn de onderdelen hiervan?
 - o Wat is er anders ten aanzien van de huidige aanpak?
 - o Wat moet er gebeuren om tot deze optimale situatie te komen?
 - o Wat moet hierin als eerste gebeuren?

Nu gaan we ons richten op een achttal inhoudelijke deelonderwerpen. Deze hebben we op een lijstje uitgeprint. Als jij deze in volgorde zou mogen leggen van meest tot minst belangrijk, welke volgorde zou je dan kiezen? [daarna behandel je deze deelonderwerpen in de volgorde die de participant zelf aan heeft gegeven]

Inhoudelijke onderwerpen: Componenten van de gezinsbenadering

1. Hoe ziet in de optimale gezinsbenadering de registratie van gegevens over ouders in detentie en hun gezinnen er uit?
 - o Hoe ver zijn jullie hier nu mee?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

2. Hoe ziet in de optimale gezinsbenadering de verstrekking van informatie aan ouders in detentie en gezinnen er uit?
 - o Hoe ver zijn jullie hier nu mee?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

3. Hoe ziet in de optimale gezinsbenadering de faciliteiten voor het onderhouden van betekenisvol gezinscontact er uit?
 - o Hoe ver zijn jullie hier nu mee?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

4. Hoe ziet in de optimale gezinsbenadering het inhoudelijke ondersteuningsaanbod (denk aan cursussen/workshops/andere vormen van ondersteuning) er uit?
 - o Hoe ver zijn jullie hier nu mee?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

5. Hoe ziet in de optimale gezinsbenadering de samenwerking met externe organisaties er uit?
 - o Hoe ver zijn jullie hier nu mee?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

6. Hoe ziet in de optimale gezinsbenadering de samenwerking met moeders/verzorgers, kinderen en andere naasten er uit?
 - o Hoe ver zijn jullie hier nu mee?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

7. Hoe ziet in de optimale gezinsbenadering het trajectdenken er uit? Denk hierbij aan het langere traject dat iemand doorloopt voor detentie, tijdens detentie en na detentie.
 - o Hoe ver zijn jullie hier nu mee?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

8. Hoe wordt er in de optimale gezinsbenadering omgegaan met veiligheidsrisico's?
 - o Hoe ver zijn jullie hier nu mee?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

Organisatorische onderwerpen

9. Hoe ziet in de optimale gezinsbenadering de rol van het management er uit?
 - o Hoe ver zijn jullie hier nu mee?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

10. Hoe ziet in de optimale gezinsbenadering de rol van het middenkader er uit?
 - o Hoe ver zijn jullie hier nu mee?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

11. Hoe ziet in de optimale gezinsbenadering de rol van personeel op de werkvloer er uit?

- o Hoe ver zijn jullie hier nu mee?
- o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

12. Wat zijn belemmerende factoren in de implementatie van de gezinsbenadering?

- o Wat zouden oplossingsrichtingen kunnen zijn?

Afsluiting

13. Zijn er andere onderwerpen en/of ideeën over de gezinsbenadering die je nog zou willen bespreken?

14. Wat vond je van de vragen? In hoeverre vind je dat we de juiste vragen stellen?

Onderwerp	Hoe belangrijk? (1 = meest belangrijk, 8 = minst belangrijk)
Registratie van gegevens over ouders in detentie en hun gezinsleden	
Verstrekken van informatie aan ouders in detentie en hun gezinsleden	
De mogelijkheden voor het onderhouden van betekenisvol gezinscontact (denk aan bezoekersruimtes, activiteiten, etc.)	
Het inhoudelijke ondersteuningsaanbod voor gezinnen (cursussen, etc.)	
De samenwerking met externe organisaties	
De samenwerking met moeders/verzorgers, kinderen en andere naasten	
Trajectdenken (het langere traject dat iemand doorloopt voor detentie, tijdens detentie en na detentie)	
Veiligheidsrisico's	

Bijlage V. Interviewschema externe professionals

Interview ID:

(noteer het interview ID hier zodat we de vragenlijst kunnen linken aan het interview)

Locatie penitentiaire inrichting:

(noteer de locatie van de PI zodat we de vragenlijst kunnen linken aan het interview)

We beginnen met een paar korte vragen om een beeld te krijgen van je situatie en achtergrond.

1. Voor welke organisatie ben je werkzaam?

2. Hoelang werk je al bij jouw organisatie?

(vul in jaren in)

3. Welke functie heb je?

4. Wat is je hoogst behaalde opleidingsniveau?

Basisonderwijs

Middelbare school: vmbo

Middelbare school: havo, vwo

Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)

Hoger onderwijs (hbo, wo)

—

Anders, namelijk (vul in):

5. **Welke opleiding heb je gevolgd?**

6. **Wat is je leeftijd?**

(vul in jaren in)

7. **Ben je..**

Vrouw

Man

Anders

Introductie

In dit interview willen we verkennen hoe de gevangenis ouders in detentie en hun gezinsleden zo goed mogelijk kan ondersteunen, en wat hierin de rollen van ketenpartnerorganisaties zijn. Hoe zouden de gevangenis en ketenpartnerorganisaties moeten samenwerken? Alle vragen in dit interview gaan over de samenwerking tussen de gevangenis en jouw organisatie.

Open beginvraag:

- Hoe ziet in jouw optiek binnen een optimale gezinsbenadering de samenwerking tussen jouw organisatie en de gevangenis eruit?
(Met de gezinsbenadering bedoelen we een inrichtingsbrede en -overstijgende aanpak om gezinnen waarbij een ouder in detentie verblijft te ondersteunen.)
 - o Wat zijn de onderdelen binnen deze samenwerking?
 - o Wat is er anders ten aanzien van de huidige aanpak/samenwerking?
 - o Wat moet er gebeuren om tot deze optimale situatie te komen?
 - o Wat moet hierin als eerste gebeuren?

Focussen op casuïstiek:

- Zijn er voorbeelden of casussen rondom dit thema (ouderschap, gezin en detentie) waarbij de samenwerking tussen jouw organisatie en de gevangenis heel goed of juist heel slecht verliep? Kun je daar iets over vertellen?
 - o Zou je een tijdlijn kunnen schetsen van wat er precies gebeurde?
 - o Welke partijen waren wanneer bij deze situatie betrokken?
 - o Wat waren succesfactoren in deze situatie?
 - o Wat waren de knelpunten in deze situatie?
 - o Welke overstijgende lessen kunnen we leren uit deze situatie?
 - o Op welke manier werden de wensen en belangen van kinderen meegenomen in deze situatie?

Daarna focussen naar een aantal topics:

- Vanuit het perspectief van jouw eigen organisatie, welke gegevens rondom ouders in detentie en hun gezinsleden zouden moeten worden geregistreerd en hoe moeten deze worden gedeeld binnen een optimale gezinsbenadering?
 - o Wat is de huidige stand van zaken rondom dit onderwerp?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

- Vanuit het perspectief van jouw eigen organisatie, welke informatie zou moeten worden verstrekt aan ouders in detentie en hun gezinsleden binnen een optimale gezinsbenadering? (*denk bijvoorbeeld aan: informatieverstrekking aan ouders in detentie over mogelijkheden buiten detentie voor ondersteuning voor hun gezinsleden, informatie voor gezinsleden, informatie over ketenpartners, informatie over de periode na detentie, etc.*)
 - o Wat is de huidige stand van zaken rondom dit onderwerp?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

- Welke rol heeft jouw organisatie in het inhoudelijke ondersteuningsaanbod voor ouders in detentie en/of hun gezinsleden een optimale gezinsbenadering? (*denk aan begeleiding/cursussen/workshops/andere vormen van ondersteuning*)
 - o Wat is de huidige stand van zaken rondom dit onderwerp?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

- Hoe kan jouw organisatie ervoor zorgen dat het ondersteuningsaanbod in een optimale gezinsbenadering goed aansluit op de wensen en behoeften van vaders in detentie, moeders/verzorgers, en hun kinderen (en eventueel andere naasten)?
 - o Wat is de huidige stand van zaken rondom dit onderwerp?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

- Welke rol heeft jouw organisatie in het langere traject dat een gedetineerde vader en zijn gezin doorloopt voor, tijdens en na detentie binnen een optimale gezinsbenadering? (*denk aan hulpverlening voor detentie, hulpverlening na detentie, intake, de periode tijdens detentie, overdracht van binnen naar buiten, continuïteit van contact, etc.*).

- o Wat is de huidige stand van zaken rondom dit onderwerp?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

- Wat is binnen jouw organisatie de rol van veiligheidsrisico's binnen een optimale gezinsbenadering? *(denk aan fysieke veiligheid voor kinderen, wie bepaalt wat in het belang is van kinderen, maar ook aan contrabande, sociale veiligheid.)*
 - o Wat is de huidige stand van zaken rondom dit onderwerp?
 - o Wat moet er gebeuren om tot de optimale situatie te komen?

- Zijn er andere onderwerpen en/of ideeën over de samenwerking binnen een optimale gezinsbenadering die je nog zou willen bespreken?

- Wat vond je van de vragen? In hoeverre vind je dat we de juiste vragen stellen?

Vooraf aan interview

Mogelijke activiteiten tijdens interview

Activiteiten die wel inhoudelijk over het interview gaan

- Emoji's gebruiken bij beantwoorden vragen
- Schaalvraag

Activiteiten die inhoudelijk niet ingaan op het interview

- Bal
- Teken
- Wandelen
- Fidgetspinner

Aandachtspunten tijdens het interview

De vragen dienen aangepast te worden aan het taalgebruik van het kind en de leeftijd van het kind. Zo kan het bij jonge kinderen beter zijn om met gesloten vragen te beginnen. Het kan zijn dat het allemaal wat veel (vervelende) vragen zijn over detentie (wat logisch is).

Misschien kunnen (vooral bij jongere kinderen) wat luchtige vragen tussendoor stellen of iets doen om uiteindelijk de aandacht erbij te houden. (zoals: wat vind je leuk om te doen?/Wat leer je allemaal op school?/Wie zijn je beste vriendjes?)

Introductie

Optioneel: Kennismakingsspel: zoals twee leugens, één waarheid

- *Goed dat je bent gekomen*
- *We willen jullie en andere kinderen helpen en daarom willen we met jullie praten over:*
 - o Bezoek met vader*
 - o Mensen om je heen die helpen*
- *Verschillende activiteiten*
- *Tussendoor mag je vragen stellen, niet alles hoeft je te beantwoorden als je dat niet wilt*

- *Gesprek zo kort of lang als je wilt duren*
- *Altijd stopzetten*
- *Opnemen*
 - o Terugluisteren*
 - o Anoniem*
 - o Wordt verwijderd*
- *Eerlijk antwoorden en niet oordelen*
- *Vragen? Nog meedoen?*
- *Informed consent*

Algemene vragen

1. Wat is je leeftijd?

(vul in jaren in)

2. Ben je..

Jongen

Meisje

Anders

Deelonderwerpen

1	Topic Contact binnen PI
	<p>Allereerst gaan we het hebben over het bezoeken van je vader in de gevangenis, dit kan over van alles gaan vanaf het moment dat je hier aankomt tot het moment dat je weer weggaat.</p> <p>Hoe vind je het om op bezoek te komen in de gevangenis?</p> <p><i>Doorvragen:</i></p> <ul style="list-style-type: none">- <i>Waarom vind je dat?</i>- <i>Wat maakt dat?</i>- <i>Hoe vaak?</i>- <i>Hoe? Wie gaat er mee?</i>- <i>Wat doe je tijdens bezoek?</i>- <i>Als je iets zou mogen veranderen aan het bezoek, wat zou dat dan zijn?</i> <p>☐ <i>Schaalvraag op betreffende topic (zie subtopics)</i></p>
	<p><i>Alternatief m.b.v. emojikaart: Kun je een emoji aanwijzen die je vindt passen bij het bezoek van je vader in de gevangenis?</i></p>
	<p>We hebben een schaal op de grond liggen van 1 tot 10 waarbij 1 betekent dat je (genoemde <i>topic</i>) verschrikkelijk vindt en 10 betekent dat je aan (genoemde <i>topic</i>) niks meer aan zou willen veranderen.</p> <ul style="list-style-type: none">o Huidige situatie:<ul style="list-style-type: none">- Wat voor cijfer geef je op dit moment (<i>genoemde topic</i>)?- Wat maakt dat?- Waarom?o Meest ideale situatie:<ul style="list-style-type: none">- Als het een tien zou zijn, hoe ziet het er dan uit?- Hoe ziet jou meest ideale bezoek eruit?/ Wat zou jij het allerliefste met papa willen doen als je bij langskomt?

	<p>Subtopics</p> <p><i>Eerst thema bespreken wat zelf door kind wordt aangehaald, wanneer er genoeg tijd is of kind komt niet zelf met thema's, kunnen deze thema's uitgevraagd worden:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Aankomst/Ontvangst in de gevangenis - De sfeer/inrichting gebouw - Medewerkers die werkzaam zijn in de gevangenis - Contact met vader <ul style="list-style-type: none"> o <i>Fysieke contact</i> o <i>Gezelligheid</i> o <i>Vrijheid</i> o <i>Privacy</i> - Activiteiten - Afscheid - Terugreis (rituelen?)
--	--

	<p><i>*Geef korte samenvatting* Klopt dit? Zijn er nog andere dingen die je graag kwijt wilt?</i></p>
--	---

2	<p>Topic Contact buiten de PI</p>
	<p>We hebben het net gehad over het bezoek in de gevangenis. Daarnaast zijn we ook benieuwd wat voor andere manieren je met je vader contact hebt.</p> <p>Op wat voor manieren heb je contact met je vader, buiten de bezoeken in de gevangenis om? (Dus bellen, beeldbellen etc.)</p>
	<p><i>Alternatief bij jong kind: Spreek je je vader ook wel eens als je thuis bent?</i></p> <p>☐ <i>Vraag dan wel andere vormen van contact uit waarbij niet gesproken wordt (zie subtopics)</i></p>
	<p>Subtopics</p> <ul style="list-style-type: none"> o Huidige situatie

- **Bij wél contact:**
 - o *Hoevaak?*
 - o *Hoe?*
 - o *Hoe vind je dat?*
 - o *Waarom heb je op deze manier contact hebt?*
 - o *Wat levert het op voor jou om op deze manier contact te hebben?*
- **Bij geen contact:**
 - o *Zou je dat wel willen?*
 - o *Hoe vaak?*
 - o *Hoe?*
 - o *Waarom?*
 - o *Wat zou het opleveren?*
 - o *Hoe?*
- o **Meest ideale situatie:** Als je iets mocht veranderen aan het contact met je vader buiten de bezoeken om (dus bellen, beeldbellen etc.), wat zou je dan veranderen?

Subtopics

Eerst thema bespreken wat zelf door kind wordt aangehaald, wanneer er genoeg tijd is of kind komt niet zelf met thema's, kunnen deze thema's uitgevraagd worden:

- Beeldbellen
- Bellen
- Appen (als dat kan?)
- Brieven/kaartjes
- Videoboodschap
- Cadeautjes

***Geef korte samenvatting* Klopt dit? Zijn er nog andere dingen die je graag kwijt wilt?**

3	Topic Wensen
	<p>We gaan een spelletje doen dus goed opletten. De cijfers 1 tot en met 10 liggen op de grond, dit is een schaal. De schaal gaat over de hulp en steun die je van de mensen om je heen krijgt nu papa in de gevangenis zit. Steun kan je krijgen van mensen om je heen zoals je ouder, school of vriendjes/vriendinnetjes. Zij helpen je dan met dingen als je het bijvoorbeeld moeilijk hebt.</p> <p>Het cijfer 1 betekent dat je van niemand steun of hulp krijgt. Het cijfer 10 staat voor jouw ideale steun. Dus iedereen die jij wil zou jou precies zo helpen en steunen zoals jij dat graag zou willen tot papa uit de gevangenis komt en daarna.</p> <p>Stel je eens voor hoe voor jou de ideale situatie eruit zou zien. Hoe ziet die 10 er bij jou uit?</p>
	<p><i>Alternatief: Hoe kunnen andere mensen er voor jou zijn/helpen nu papa in de gevangenis zit?</i></p> <p><i>Alternatief: Hoe zou je het allerlieftst geholpen/ondersteund willen worden?</i></p> <p><i>Wat kan mama/familie/school/vrienden/sport doen om jou te helpen?</i></p> <p><i>Alternatief als ze niets verbeterd willen zien: wat gaat er nu goed? of: Hoe ziet het er nu uit als je geholpen wordt?</i></p>
	<p>Subtopics:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wat: <i>aan welke hulp en steun zou je nu het meeste behoefte hebben?</i> <i>Wat is het belangrijkste voor jou?</i> <ul style="list-style-type: none"> o Informatieeel o Instrumenteel o Emotioneel - Wie: <i>van wie zou je deze steun willen ontvangen?</i> <ul style="list-style-type: none"> o Sociale contexten (thuis, school, sport, familie, buurt, geloof, lotgenoten etc.) - Waarom: <i>Waarom zou je merken dat het helpt?</i>

Informatieeel (verwijst naar aanreiken informatie om door een stressvolle situatie te komen)
 Aan welke informatie heb je behoefte?
 Hoe zou je deze informatie het liefste ontvangen?
 Hoe zou je graag willen dat dingen over de detentie van papa aan jou worden verteld?

Instrumenteel (Gaat over fysieke (bijv. vervoer), materiële (bijv. spullen, aftelkalender, koffer met spullen) en financiële (bijv. geld) steun zoals)
 Wie zou je graag mee willen hebben naar de gevangenis?
 Wie zorgt dat je bij de gevangenis komt?
 Aan welke hulpmiddelen heb jij behoefte, die de periode dat je vader in de gevangenis zit en daarna, makkelijker zou maken?

Emotioneel (verwijst naar bieden van luisterend oor, empathie, geruststellen)
 Stel je wordt emotioneel op school, hoe zou je willen dat mensen je helpen?
 Stel je wordt thuis emotioneel, hoe zou je willen dat mensen je helpen?
 Met wie je zou je er graag over willen praten?
 Praat je wel eens met andere mensen over papa?
 Bijvoorbeeld met een juf, meester, oom, tante, of een vriendje/vriendinnetje?
 Zou je er graag met andere mensen over willen praten?
 Of liever niet?

Je hebt al veel verteld over dit onderwerp. *Geef korte samenvatting* Klopt dit? Zijn er nog andere dingen die je graag kwijt wilt?

4	Topic Vormen van sociale steun
	<p>We gaan terug naar de schaal. We hebben het nu over een 10 gehad.</p> <p>Maar welk cijfer zou je geven hoe het nu gaat?</p> <p>Waarom is het een ... en geen 0?</p>
	<p><i>Alternatief: Word je nu ook wel eens geholpen?</i></p> <p><i>Zo ja; Wat doen mensen nu om jou te helpen?</i></p> <p><i>Zo nee; (passend reageren op eventuele emotie jongere)</i></p> <p><i>Verdriet; ik kan me voorstellen dat dat lastig voor je kan zijn. Zou je wel geholpen willen worden? Op welke momenten zou je graag geholpen willen worden?</i></p> <p><i>Weinig emotie; hoe lukt het je zelf om het vol te houden? -> doorvragen op zelfredzaamheid van jongere wanneer hier tijd voor is.</i></p>
	<p>Subtopics:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Steunende personen - Wat <ul style="list-style-type: none"> o Informatieele steun o Instrumentele steun o Emotionele steun

Informatieele steun
Hoe worden dingen over de detentie van papa aan jou verteld?
Vind je de manier waarop dit gebeurt fijn?
Hoe **ben je erachter gekomen** dat papa in de gevangenis zit?

Instrumentele steun
Wie gaat er met jou mee naar de gevangenis?
Wat voor spullen helpen je nu?

Emotionele steun
Emoji's laten zien: welke van deze emoties voel jij wel eens omdat papa in de gevangenis zit?
Ben je wel eens verdrietig dat papa in de gevangenis zit?
Zijn er mensen die je geruststellen als je je niet fijn voelt?
Ken je andere kinderen die een vader in de gevangenis hebben? Praat je wel eens daarover met hen?

	<p>Super knap dat je zoveel vertelt.</p> <p>Samenvatting geven</p> <p>Klopt dit? Wil je nog iets kwijt?</p>
--	--

Afsluiting

	<p>Afsluiting:</p> <p>Ik ben nu aan het einde gekomen van al mijn vragen. Bedankt dat je zo eerlijk bent geweest.</p> <p>Zijn er nog dingen die je graag wilt vertellen?</p> <p>Zouden we je nog mogen benaderen als we nog meer vragen hebben? Hoe kunnen we je dan bereiken?</p> <p>Heb jij verder nog vragen? (apparatuur uit)</p> <p>Wat vond je van het gesprekje?</p> <p>Nogmaals heel erg bedankt</p>

Bijlage VII. Codeboek

Alle thema's zijn onderverdeeld in subcodes die bestaan uit vier categorieën: huidige situatie, barrières, bevorderende factoren, wensen en behoeften:

- **Huidige situatie:** Geeft weer wat momenteel feitelijk plaatsvindt binnen de PI (penitentiaire inrichting) of het gezin.
- **Belemmerende factor (barrière):** Belemmerende factoren zijn bestaande middelen, structuren, attitudes, of omstandigheden die de implementatie van de gezinsbenadering bemoeilijken en/of vertragen. Dit gaat dus niet over individuele barrières.
- **Bevorderende factor:** Bevorderende factoren zijn bestaande middelen, structuren, attitudes, of omstandigheden die de implementatie van de gezinsbenadering ondersteunen. Dit gaat dus niet over individuele bevorderende factoren.
- **Wensen en behoeften:** Dit omvat alles wat de participanten als ideale situatie zien of wat ze prettig vinden aan de huidige situatie.

Niet elk thema bevat echter alle vier de categorieën, omdat deze niet terugkwamen in de transcripten.

Thema 1. Faciliteiten voor betekenisvol contact

Code	Type	Omschrijving	Voorbeeld
Bezoek: huidige situatie	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over bezoek in detentie. Hieronder valt bezoek in een kindvriendelijke ruimte (gezinskamer) alsmede bezoek in de reguliere bezoekersruimte.	<i>“Er zijn ook heel veel andere mensen en we zitten tegenover elkaar en er zit zo'n klein schermje tussen.”</i>
Bezoek: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Ja, maar mijn ideale wereld zou zijn van ja, flexibele tijden, vaker en laat elkaar even gewoon aanraken, vooral voor de kinderen, hè, voor mij niet perse, maar vooral voor de kinderen.”</i>

Bezoek: barrières	Deductief	Zie hierboven	<i>“Mensen maakten er misbruik van.”</i>
Activiteiten: huidige situatie	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over gezinsactiviteiten in detentie. Hieronder vallen bijvoorbeeld de ouder-kinddagen (OKD's), maar ook een sportdag voor gezinnen of andere activiteiten buiten bezoek om.	<i>“En, uhh, dat ouder-kinddag hebben ze een keer, oh, vader- en kinddag hebben ze één keer in de zoveel weken.”</i>
Activiteiten: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“En nu is het vader-kinddag ook maar tot 17 jaar, maar eigenlijk vind ik dat dat wat langer moet doorlopen.”</i>
Andere/on- gespecificeerde vorm van contact: huidige situatie	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over vormen van gezinscontact in detentie die niet onder te brengen zijn in de andere categorieën. Denk hierbij aan post of bezoek zonder toezicht (BZT). Soms wordt er ook wel gesproken over gezinscontact, zonder dat wordt gespecificeerd om welke vorm het gaat. Ook dan is deze code van toepassing.	<i>“Ja, via de post, dus zo redden we ons ook wel weer”</i>
Andere/on- gespecificeerde vorm van contact: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Het zou mooi zijn als er in een ideale wereld een soort smartwatch zou zijn, waardoor kinderen laagdrempelig contact kunnen hebben met de vader in detentie, ook als telefoneren niet meer mogelijk is omdat vader al op cel zit”</i>
Beeldbellen: barrières	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over beeldbellen in detentie.	<i>“Ja, omdat daar misbruik van gemaakt wordt. Mensen zitten handelingen te doen of mensen zitten seintjes te geven aan hun kinderen. Ik weet het wel, ik kan me wel voorstellen hoe dat gaat. En daar is het niet voor bedoeld, het is puur bedoeld voor ... En je bent dus eigenlijk de dupe van anderen. “</i>
Beeldbellen: huidige situatie	Deductief	Zie hierboven	<i>“Je kan nog gebruikmaken van beeldbellen.”</i>
Beeldbellen: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Beeldbellen, het vader-kind beeldbellen, volgens mij kan dit momenteel alleen overdag. Ik vind dat het weer terug uitgebreid moet naar de avond.”</i>
Bellen: huidige situatie	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over bellen in detentie.	<i>“Maar nou, uh, het is al heel fijn dat hun vader haar elke dag kan bellen.”</i>

Bellen: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Ik denk toch dat wij toch komen tot vaders die dan minder financieel zijn, die dan misschien een extra moment krijgen om te bellen.”</i>
Kindvriendelijke ruimtes: huidige situatie	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over de kindvriendelijkheid van de ruimtes in de gevangenis. Denk hierbij aan de bezoekersruimte, maar ook aan de wachttruimte waar gezinnen wachten voorafgaand aan het bezoek.	<i>“Je zit dan echt alsof je in een huiskamer zit. Je hebt een bankje met een eettafel, dan is het een koelkast met drinkende erin. Daar zit een hoekje met speelgoed, dus ons dochtertje, die kan gewoon lekker gaan spelen en doen en je kan elkaar gewoon de hele tijd knuffelen, hè?”</i>
Kindvriendelijke ruimtes: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Uhhh, kleuren gebruiken en afbeeldingen, wat hangt waar, is het allemaal wit en papier met allemaal tekst erop, of hangen hier en daar ook leuke platen, en kun je dus de aankleding anders doen. Dit doet voor een kind heel veel. Uhm, ja, dat soort dingen sowieso”</i>
Kindvriendelijke ruimtes: barrières	Deductief	Zie hierboven	<i>“Ten tweede is het de structurele opzet van de PI, het is een gevangenis, en het wordt nooit een pretpark. Dus je kunt qua aankleding wel wat doen, maar aan de buitenkant blijft het de uitstraling houden van een gevangenis. Dat is een belemmerende factor.”</i>

Thema 2. Ondersteuningsaanbod voor vaders

Code	Type	Omschrijving	Voorbeeld
Vadervleugel: huidige situatie	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over de vadervleugel in detentie. Dit is een afdeling speciaal voor vaders.	<i>“Toen ik hier binnenkwam, toen heb ik aan mensen gevraagd op de afdeling: hoe zit het met die vadervleugel of c-afdeling? En toen zei een jongen tegen mij: dit is de rustigste afdeling. En dat blijkt dus ook achteraf, want die hele vader-afdeling die is er ook niet meer.”</i>
Vadervleugel: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Nou jammer dat er niet een afdeling is waar je dan wat meer vaders hebt. Kijk, ik doe de detentie op mijn eigen manier. Ik ben veel aan het werk, en ik ben zo weinig mogelijk op de afdeling, want ik kan me toch nergens... Maar dat je daarin een beetje gelijkgestemde hebt, dat zou beter zijn.”</i>
D&R momenten voor vaders: barrière	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over D&R momenten (detentie en re-integratie) voor vaders in detentie. Hiermee bedoelen we alle contactmomenten tussen personeel en vaders in detentie, en de contactmomenten tussen personeelsleden onderling die gaan over de vaders in detentie. Hieronder vallen: dagdagelijkse gesprekken tussen personeel en vaders in detentie, mentorgesprekken, trajectgesprekken, multidisciplinair overleg (MDO), etc. Kortom: allerlei gesprekken die worden gevoerd in het kader van de detentie en re-integratie van vaders.	<i>“Ja, maar ja, weet je? Er wordt ook wel 3 jaar geprobeerd om traject gesprekken te voeren en sommige PIW'ers vertikken het nog steeds. Dus dan denk ik, ja, weet je heel leuk, maar er is hier ook gewoon een deel, een generatie die daar niets van hoeft.”</i>
D&R momenten voor vaders: huidige situatie	Deductief	Zie hierboven	<i>“Umh, de casemanager die ik nu heb is uitstekend. Het is in het verleden wel anders geweest, en daar moet je puur geluk mee hebben.”</i>
D&R momenten voor vaders: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“En, maar ook met die vaders in gesprek te gaan over, ja, na twee jaar kom jij weer terug in je gezin, hoe werkt dat dan? Heb je dan meteen dezelfde positie als daarvoor, of is zo 'n gezin ook doorontwikkeld?”</i>
Trainingen voor vaders:	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over	<i>“Nee, want dat is uiteindelijk weer een... Maar dat staat dus nu eigenlijk</i>

huidige situatie		trainingen/cursussen voor vaders in detentie. Hierbij gaat het vaak (maar niet alleen) over het stimuleren van de ouderschapsvaardigheden van vaders in detentie.	<i>gewoon stil, want de afdeling was voor ons eigenlijk ingericht vanuit het idee: wij deden als PI heel veel aan gewoon opleidingen, cursussen, gesprekken, en dat is eigenlijk helemaal ... Dat is ook wel wat in de corona tijd helemaal stilgevallen en is nu ook niet meer opgepakt."</i>
Trainingen voor vaders: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>"En dat de workshops weer opgepakt worden, zoals "Mijn Kind & Ik"</i>
Selectieprocedure en voorwaarden: barrière	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over de selectiecriteria en voorwaarden waaraan moet worden voldaan voor onderdelen van de Gezinsbenadering. Denk hierbij aan selectiecriteria voor vaders voor deelname aan de gezinsbenadering, de voorwaarden om mee te doen aan bepaalde activiteiten, etc. Hierbij gaat het vaak over dat vaders zich goed moeten gedragen om aanspraak te maken op onderdelen van de Gezinsbenadering. Maar het kan ook over andere voorwaarden gaan, zoals dat moeder/verzorger toestemming moet geven of dat iemand gemotiveerd moet zijn.	<i>"En, nou ja, dat het ook heel waardevol kan zijn om contact veilig te laten verlopen, omdat een casemanager mij laatst er wel op wees dat niet altijd de vaders ook worden gecheckt over of ze überhaupt gezag hebben over hun kinderen en dat kinderen dan wel doodleuk worden uitgenodigd voor dingen of dat vaders aanspraak maken op bezoek of op beeldbellen, terwijl er misschien helemaal geen gezag is"</i>
Selectieprocedure en voorwaarden: huidige situatie	Deductief	Zie hierboven	<i>"Als je het, ja ik noem het dan altijd even het plan van aanpak, maar eigenlijk de stappen hebben doorlopen, dus je hebt toestemming van de moeder hè? Je hebt gekeken of er ook partijen betrokken zijn bij het gezin en dat er ook toestemming is gegeven om contact te leggen met die partij en om te kijken: "Goh, wat speelt er nog meer zodat je ook die stap extra kunt zetten, bijvoorbeeld naar een gezinskamer hè dus"</i>

Thema 3. Ondersteuning gezinnen buiten detentie door PI

Code	Type	Omschrijving	Voorbeeld
Ondersteuningsaanbod gezinnen buiten detentie door PI: huidige situatie	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over hoe gevangenen gezinnen buiten detentie al dan niet ondersteunen. Hoe ondersteunt de gevangenis moeders/verzorgers en kinderen? Hierbij gaat het niet over vaders die in detentie verblijven.	<i>“En toen zei [naam partner] wel van, nou ja, ze hebben te bieden vanuit hier he, dat we een soort consult met elkaar kunnen hebben, daar ben ik gewoon niet zo van. En dank denk ik, oh, dat doen ze dan wel vanuit de gevangenis dat je eventueel met zijn tweeën een therapie hebt daarbinnen, dit kan wel. Ja, dus die mogelijkheid is er dus wel.”</i>
Ondersteuningsaanbod gezinnen buiten detentie door PI: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Ja, misschien ook wel een onschuldige opmerking, dat er eigenlijk een contactpersoon is vanaf de inrichting naar het gezin toe”</i>

Thema 4. Ondersteuning gezinnen buiten detentie niet door PI

Code	Type	Omschrijving	Voorbeeld
Ondersteuningsaanbod gezinnen buiten detentie niet door PI: huidige situatie	Inductief	Gebruik deze code als het gaat over hoe externe organisaties gezinnen buiten detentie al dan niet ondersteunen. Hoe ondersteunt een externe organisatie moeders/ verzorgers en kinderen? Hierbij gaat het niet over vaders die in detentie verblijven.	<i>“In mijn geval weet ik dat de moeder wel wordt ondersteund door volgens mij het Jeugd Friesland, dus die kijken wel wat de kinderen nodig hebben thuis en waar ze tekortkomen, omdat ik er niet ben.”</i>
Ondersteuningsaanbod gezinnen buiten detentie niet door PI: wensen en behoeften	Inductief	Zie hierboven	<i>“Natuurlijk is er slachtofferhulp, en die doen het ook hartstikke goed, maar als je iemand hebt die vanaf justitie, die de feiten kent, die weet wat er gaat gebeuren, dus als zo 'n iemand dus gewoon contact legt vanaf hier of vanaf daar, dan wordt het al een stuk beter”</i>

Thema 5. Informatievoorziening

Code	Type	Omschrijving	Voorbeeld
Informatievoorziening: huidige situatie	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over informatievoorziening aan gezinnen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld over informatie voor vaders in detentie over cursussen/ workshops/ trainingen/contactmogelijkheden. Ook gaat het over informatie voor gezinsleden buiten detentie, zoals informatiemateriaal voor moeders/verzorgers en kinderen.	<i>“Ja, dat heeft [naam partner] wel gedaan, hè ook, want hij heeft, er was een filmpje op internet, op DJI, een kort filmpje met een beetje geleidelijk hoe het eraan toe ging. En dat heeft hij wel de kinderen laten zien, dus dat was wel een beetje een soort trip van oké, dus dat ja”</i>
Informatievoorziening: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Ja, misschien wel een informatieboekje, maar vooral duidelijkheid.”</i>

Thema 6. Organisatie & Management

Code	Type	Omschrijving	Voorbeeld
Financiën: barrière	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over financiën in relatie tot de gezinsbenadering. Gaat het over geld of over personele bezetting? Gebruik dan deze code.	<i>“Belemmering twee vind ik toch wel de financiën, ik merk dat heel veel, en dat is natuurlijk in veel organisaties waar het heel veel stukloopt, met hoeveel gaat dat dan kosten?”</i>
Financiën: huidige situatie	Deductief	Zie hierboven	<i>“Ja, wat ik achter hoor is inderdaad dat we daar geen tijd voor hebben of iemand zit te kort.”</i>
Financiën: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Ik denk niet dat dat bij het personeel ligt, maar dat het hogerop ligt. Er moet geld gestoken worden in een gezinsbenadering, want een gezinsfunctionaris moet betaald worden, en zolang je daar geen geld in gaat steken en je hebt geen gezinsfunctionaris, dus dan gaat het niet.”</i>
Communicatie: huidige situatie	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over communicatie binnen en buiten de gevangenis in relatie tot de Gezinsbenadering. Hoe communiceert de gevangenis over de Gezinsbenadering? Hoe wordt informatie hierover verspreid bij het personeel, en hoe wordt er gewerkt aan bewustwording bij personeel? Het kan gaan om grootschalige communicatie via internet/intranet/etc., maar ook over persoonlijke communicatie. De code is ook van toepassing op communicatie vanuit de gevangenis naar andere organisaties (externe communicatie)	<i>“Tot nu toe is er één keer een bericht op intranet geplaatst over deze samenwerking”</i>
Communicatie: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Maar ook de ondersteunende ketenpartners buiten de PI, als zowel binnen de PI, en dan vanuit de medewerkers, vanuit de communicatie bijvoorbeeld. Gewoon op de afdeling zelf, overal.”</i>
Gezinsbenadering in Huis van Bewaring: huidige situatie	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over de Gezinsbenadering in het Huis van Bewaring (HvB). In het HvB zijn mensen	<i>“Niet in het geval, voor als jij natuurlijk in alle beperkingen zit, dan mag dat niet hé. Het is alleen maar jouw advocaat die bepaalde informatie aan één</i>

in afwachting van hun straf, en is er vaak minder mogelijk omdat er meer beperkingen zijn; zo is er minder lucht tijd, minder contactmomenten met buiten, en mogen gedetineerden minder bezoek. Ook is de doorlooptijd sneller; veel mensen blijven hier een paar maanden en dan gaan ze weer weg. Hoe organiseer je een goede gezinsbenadering in het HvB?

familieid kan geven en die het familieid vertelt het natuurlijk verder. Dus in een gevangenis voor een persoon met alle beperkingen is het moeilijk.”

Lokaal beleid & Borging: barrière

Deductief

Gebruik deze code als het gaat over het lokale beleid en over borging van de Gezinsbenadering. Hierbij gaat het ook om beleid over hoe de Gezinsbenadering is weggezet in het D&R plan. Met beleid bedoelen we: stukken waarin geschreven staat wat de visie achter de Gezinsbenadering is, en hoe deze wordt uitgevoerd. Met borging bedoelen we: hoe zorgen we ervoor dat de Gezinsbenadering een blijvende aanpak is, dat het stand houdt op langere termijn, en dat de aanpak bestendig is tegen personele wisselingen. Hierbij gaat het ook om lokale overwegingen rondom veiligheid.

“Ja, weet ik niet, omdat het nu ook niet gebeurt. Niemand voelt zich verantwoordelijk voor, dat is het. Niemand heeft genoeg... Niemand heeft het gevoel: ik wil/moet hier iets mee.”

Lokaal beleid & Borging: huidige situatie

Deductief

Zie hierboven

“We doen dan heel vaak dingen gewoon op gevoel. En dan vinden we, dat we dingen niet kunnen, omdat we een GvM hoog inrichting zijn, terwijl vanuit het wettelijk kader die misschien wel kan zeggen van: “Hé er zit wel ruimte, maar dan moet je dat als directeur goed afwegen”.”

Lokaal beleid & Borging: wensen en behoeften

Deductief

Zie hierboven

“Ik denk dat het gewoon heel mooi is, en weet je, en daarom is ook zo'n gezinsfunctionaris binnen de PI. Dat moet niet zomaar iemand zijn, dat moet wel iemand zijn die niet handelingsverlegen is en die echt weet waar die het over heeft, en om mijn part met een pedagogisch medewerker gekoppeld”

Landelijke beleid, taken/verantwoordelijkheden

Deductief

Gebruik deze code als het gaat over de landelijk bepaalde taken en verantwoordelijkheden van DJI. Hierbij gaat het

“Nou ja, ik denk, hè, het helpt, maar dat is afhankelijk van het gremium waar je moet zijn. Maar ik kijk zeker ook naar Den Haag, dus ook meer richting de

van DJI: barrière	<p>bijvoorbeeld over de doelstelling van DJI, die vaak gaat over de samenleving veiliger maken en om reïntegratie. Soms is het de vraag of de Gezinsbenadering hierbij hoort. Ook zijn er allerlei landelijke richtlijnen die de uitvoering van de Gezinsbenadering helpen of juist belemmeren. DJI is een organisatie die ook sterk vanuit Den Haag wordt bestuurd. Gaat het hier over? Dan is deze code van toepassing.</p>	<p><i>politiek. Ik merk dat we daar of nee, dat merk ik nog niet, maar ik heb het vermoeden dat we daar ook last van gaan krijgen. Last in de zin van, hé, dat je je beter moet verantwoorden waarom je dingen doet met gedetineerden.”</i></p>
Landelijke beleid, taken/verantwoordelijkheden van DJI: huidige situatie	Deductief Zie hierboven	<p><i>“Maar ik denk niet het belangrijkste, ik denk dat de veiligheidsrisico’s voor de DJI voorop lopen.”</i></p>
Landelijke beleid, taken/verantwoordelijkheden van DJI: wensen en behoeften	Deductief Zie hierboven	<p><i>“Ja, en daarom moet je aan de voorkant gaan zitten en met goede mensen de goede dingen doen.”</i></p>

Thema 7. Ketenpartners

Code	Type	Omschrijving	Voorbeeld
Informatiedeling met ketenpartners: barrière	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over het delen van informatie tussen gevangenen en ketenpartnerorganisaties. Denk aan het delen van gegevens en informatie over vaders in detentie/gezinsleden tussen gevangenen en gemeenten/reclassering/jeugdzorginstellingen/zorg- en veiligheidshuizen/etc.	<i>“Ja, ik denk de veiligheid van de kinderen, hoe je dat inricht. Dat is de grootste belemmering en daar bedoel ik dan mee van: Wat mag je privacy technisch? Hoe kan je een goede inschatting maken? Hoe kan je die vervolgens goed delen? In hoeverre klopt het dan ook zodat je zo een vergaande beslissing kan nemen?”</i>
Informatiedeling met ketenpartners: huidige situatie	Deductief	Zie hierboven	<i>“En, nou ja, als het er nu mails rondgaan, dan neem ik de casemanager en de reclassering ook mee. Dan weten we van elkaar hoe en wat.”</i>
Informatiedeling met ketenpartners: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Wij kennen mensen al. We weten ook of er kinderen zijn of niet, hè? Als we iemand al kennen, dan hebben we al dat soort informatie. Die kunnen we delen met de PI en dan met elkaar. Ook kijken of deze zaak er zich ook voor leent hè? Of wil deze vader ook meewerken aan de gezinsbenadering? Nou dat kan al in een heel vroeg stadium zijn, wat mij betreft. En daar dan met elkaar kijken, ja, welke informatie hebben wij? Soms weten wij dingen hè? Of er geweld is geweest of dat soort dingen hè? Dat wij soms al weten van een casus, dus vooral daarin het delen van informatie met elkaar.”</i>
Rollen, taken & verantwoordelijkheid en van ketenpartners: barrière	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over de rolverdeling tussen gevangenen en ketenpartnerorganisaties. Wie doet wat, en wie is verantwoordelijk voor welke onderdelen? Welke taken/acties horen bij welke organisatie, en welke taken/acties juist niet? En is dit altijd duidelijk?	<i>“Ja, dat zou het moeten zijn, als het goed werkt, maar dat is wel de insteek inderdaad, ja, we komen alleen niet toe gelet op... ja, het verloop is gewoon zo hoog en we doen naast het screenen ook begeleiden van mensen in de PI hè? Dus de uitvoering van dit stuk waardoor we er gewoon onvoldoende aan toekomen om iedereen te screenen elke week.”</i>

Rollen , taken & verantwoordelijkheid en van ketenpartners: huidige situatie		Zie hierboven	<i>“Ik ben jeugdbeschermer en voorheen was dat opgedeeld in gezinsvoogd en voogd, maar nu heet het jeugdbeschermer en dat houdt in dat ik als er een gedwongen maatregel van ondertoezichtstelling of voogdij maatregel ligt, dan komt het regiecentrum en die levert iemand die regie houdt binnen de casus van de ondertoezichtstelling of binnen de voogdij.”</i>
Rollen, taken & verantwoordelijkheid en van ketenpartners: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Ja, dat die rolverdeling beter in kaart wordt gebracht, hoe kunnen we nu al met elkaar samenwerken zonder dat het te veel extra werk voor onze medewerkers en voor jullie medewerkers oplevert totdat we duidelijk hebben van, bij wie willen we dit gaan beleggen?”</i>
Samenwerking met ketenpartners: barrière	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over de samenwerking tussen gevangenen en ketenpartnerorganisaties. Hoe wordt er samengewerkt? Wie neemt contact op met wie, wanneer en waarom? Wanneer wordt er afgestemd? Hoe vaak? Etc.	<i>“Nou, ik denk dat de korte lijnen vanuit de PI, die heb ik in deze gemist eigenlijk”</i>
Samenwerking met ketenpartners: huidige situatie	Deductief	Zie hierboven	<i>“Nou ja, van wat we doen is wel prima, want ik mail het veiligheidshuis, en die reageert wel, maar daarna is het ook weer klaar. Ja wat er gebeurt, is op zich wel goed, maar het is niet heel uitgebreid of heel omvattend.”</i>
Samenwerking met ketenpartners: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“ Een optimale Gezinsbenadering voor PI Leeuwarden. Uhm, ja dat bestaat onder andere uit een goede samenwerking tussen alle ketenpartners, dus een duidelijke afstemming, het maken van goede afspraken, en kijken naar de echte mogelijkheden, maar ook de onmogelijkheden liggen gezien de setting en de situatie, ook per geval. En ook korte lijntjes.”</i>

Thema 8. Personeel

Code	Type	Omschrijving	Voorbeeld
Gedrag en bejegening doelgroep door intern personeel: huidige situatie	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over hoe het personeel van de gevangenis omgaat met vaders in detentie en bezoekende moeders/verzorgers en kinderen. Hoe gaan deze interacties?	<i>“Nou sommige bewakers zijn wel gewoon aardig en leuk, die doen het wel goed, maar alleen sommige zijn dan zo boos elke keer. [Onverstaanbaar; ik denk dat hij zei ‘Die zijn ook niet echt leuk ofzo’].”</i>
Gedrag en bejegening doelgroep door intern personeel: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“En ook door middel van workshops, ouder-kinddagen wat ook echt begeleid wordt door collega's die dat leuk vinden, en die daar affiniteit mee hebben.”</i>
Rollen & Taken van intern personeel: barrières	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de verschillende functiegroepen binnen de gevangenis. Wat is precies de rol van de penitentiair inrichtingswerker (PIW'er), de complexbeveiliger, het afdelingshoofd, het hoofd Detentie- en Reïntegratie, medewerkers van het Detentie- en Reïntegratiecentrum, trainers, herstelconsulent, directieleden, etc.?	<i>“Ik merk dat nu zelf ook, in de eerste weken dat ik hierbij betrokken was, had ik alle tijd en toen dacht ik: nou, kom maar op, en nu merk ik toch dat die lijntjes in de gaten houden en zorgen dat alles vandaag goed loopt, naast mijn eigen werkzaamheden, dat is toch nu al best wel een uitdaging.”</i>
Rollen & Taken van intern personeel: huidige situatie	Deductief	Zie hierboven	<i>“Ja, de casemanager heeft de regie over het D&R plan.”</i>
Rollen & Taken van intern personeel: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Ja, en het moet gewoon duidelijk worden van wie doet nu wat, en wat kan er zodra iemand door die check is. Ik vind het niet erg om die check uit te zetten, het is een kleine moeite, maar daarna.”</i>

Kennis, vaardigheden en attitude van intern personeel: barrières	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over de kennis, vaardigheden en attitudes/houdingen van het personeel van de gevangenis ten aanzien van de Gezinsbenadering. Heeft het personeel voldoende kennis/vaardigheden? En hoe kijken ze aan tegen onderwerpen rondom vaderschap, gezin en detentie in algemene zin, en de Gezinsbenadering in specifieke zin?	<i>“Uhh, ja, ik zou eerst focussen op hier binnen, omdat ik merk, wat ik ook alweer eerder tegen jullie heb gezegd, dat het vertrouwen rondom die benadering een klein beetje zoek is, omdat dat eerst heel erg is belegd bij één iemand en die viel weg en toen is er voor het gevoel weinig mee gedaan.”</i>
Kennis, vaardigheden en attitude van intern personeel: bevorderende factoren	Deductief	Zie hierboven	<i>“Nee, het personeel wil echt wel. Wij willen als casemanagers daar ook echt wel wat in doen. De PIW’ers die op de C-vleugel werken, wat eerst de vader vleugel was, die zijn daar gaan werken, omdat ze op de vadervleugel wilden werken, dus er zijn genoeg personeelsleden die zich daarvoor willen inzetten”</i>
Kennis, vaardigheden en attitude van intern personeel: huidige situatie	Deductief	Zie hierboven	<i>“Ik denk niet dat je dit bij iedereen van de PI moet verwachten. Want dat is een utopie. Dat gaat nooit gebeuren, dat gaat gewoon niet gebeuren. Je moet niet verwachten van alle PIW’ers op een afdeling dat ze zich gaan bemoeien met de gezinsbenadering, want het gaat gewoon niet, misschien ben ik dan te negatief. Maar ik ben gewoon realistisch.”</i>
Kennis, vaardigheden en attitude van intern personeel: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Dus dan moeten er mensen zijn die daar wat voor voelen, en die zoiets hebben van ik wil hier een rol in spelen.”</i>

Thema 9. Registratie & Intake

Code	Type	Omschrijving	Voorbeeld
Registratie & Intake: huidige situatie	Deductief	Zie hierboven	<i>“Uhm, registratie van gegevens voor ouders in detentie en hun gezinsleden is voor de DJI ook belangrijk, maar minder belangrijk, aangezien andere organisaties hier ook aan werken.”</i>
Registratie & Intake: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“En eigenlijk zouden wij de intake meer systematischer aan moeten vliegen. En als je het nou hebt over de Gezinsbenadering, ja, weet je dan, dan heb je natuurlijk je opstap, ook voor de Gezinsbenadering. Nog los van dat je een opstap hebt voor heel veel zaken, als je het zo doet.”</i>

Thema 10. Verlof

Code	Type	Omschrijving	Voorbeeld
Verlof: huidige situatie	Deductief	Gebruik deze code als het gaat over verlof in relatie tot de Gezinsbenadering. Verlof houdt in dat de gedetineerde de inrichting tijdelijk mag verlaten terwijl de strafuitvoering doorloopt. Ieder verlof moet een re-integratiedoel dienen. Gezinsrelaties onderhouden kan zo'n doel zijn (onder het re-integratie domein 'sociale netwerk'), maar hier zijn in de praktijk vaak problemen mee. Hoe verhoudt dit zich tot de Gezinsbenadering?	<i>“Ja, ik weet ook niet precies hoe dat zit hoor, maar ja, geloof ik in de laatste periode van detentie.”</i>
Verlof: wensen en behoeften	Deductief	Zie hierboven	<i>“Nou dat is in mijn optiek in zoverre zelfs fantaserend, dat het ook kan betekenen dat er ook gedetineerden wel naar buiten kunnen om een stukje gezinsbenadering toe te passen.”</i>